Artykuły prawá Maydeburskiego/ Ktore zową Speculum Saxonum.

Z Łáćińskiego Języká ná Polski przełożone/ y z nowu drukowáne.

Roku. 1560.

IN INSIGNE DOMVS Tarnouiae.

Haec quicunqz vides coelestia lumina / Phaeben
Tarnouiae/stella cum radiante/domus.
Coelestes ea signa viros / natumqz Patremqz
Ne dubita/totam deniqz ferre domum.
Dant patriae tenebris haec claram sydera lucem/
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui/ quando peribit
Hoc coelum/et quicquid maximus orbis habet.

Tricesius f.

Oswiecenie Wielmo=żnemu Pánu/ pánu Janowi Chri=stoffowi/ Hrábi ná Tarnowie/ Kástellano=wi Woynickiemu/ Stároście Sendomier=skiemu/ Pánu mnie łáská=wemu.

WEst ten obyczay/ iż ci co Ksyęgi á pismá iákie ludziem potrzebne wy=dawáia/ tedy táka prace swa/ ko=mu tákiemu Dedykuia/ kthorego rozumieia być tey powagi/ pod ktoregoby I=mieniem pisánie kthore czynia było ludziem wzyętsze/ y przyiemnieysze/ y ktoryby mogł być tákim rzeczam/ ktore pisza/ powodem y obro=na. A ponieważeś W. M. z domu stárożyt=nego sławnego/ w ktorym záwsze byli ludzie/ Rzecz pospolita miluiacy/ á ktorzy spráwie=dliwości sie dzierżeli/ y iey pomagáli/ iákoż y czásu ninieyszego J. M. Pan Oćiec W. M. Pan Sławny/ kthory zá wieku swego áż do tych czásow/ y czásu pokoiu/ y czásu walki Rzeczy pospolitey sławnie y pożytecznie słu=żył/ czego ia pisániem swym vkracam/ iż recz

iáwna á wiádoma ludziem ieſt. Aby ktho nie mnimał że pochlebowáć chcę/ gdyż o żywych piſáć/ o ich dzieioch/ á zwłaſzczá o tych/ kthorychby dobrodzieiſtwá vżyć mogł niegdi: tedy ſie tákych rzeczy przeto vchraniáią zá żywotá wydáwáć: bo ácżkolwiek kto prawdę mowi o żywych/ wſzákoż zawiſni Ludzie ináczey nie vmieią iedno pochlebſtwu przyczytáć: iák dobry á pobożny człowiek gdy zła powieść o żywych ſłyſzy/ nienawiſći przypiſuie. A iż ty Kſyażki ktore ná Polſkie przełożono/ á przes mię Drukowáne ſą/ około czynienia Spráwiedliwośći ſą/ przes ktorey żadna ziemiá/ ządne Krolestwo ſpráwowáć ſię dobrze niemoże/ Tedy tego potrzebá áby ſię Spráwiedliwośći czynić kożdy vczył/ zá czym iuż wſzytko dobrze pochodzi: bo gdzie ſpráwiedliwość ieſt/ tá czyni zgodę miedzy Ludźmi/ boiáźń złym áby niegrzeſzyli: gdzie ſpráwiedliwośći niemaſz/ tám ſię dobrze nic dziać niemoże/ Bo piſmo mowi/ Propter iniuſticias transferuntur regna de gente in gentem. A ták nietylko Krolowie/ Kſyażetá/ ále też y Senatorowie y wſzyſcy ktorzy Rzecz poſpolita ſpráwuią/ álbo o niey radzą/ máią vmieć Spráwiedliwość czynić/ iżby Páná Bogá przodkiem znáiąc/

nie obłudnie/ále z prawego sercá go chwali/
li/y iego sie náuka spráwowáli: Rzecz pospo/
lita swoie/iesli chca iey dobrze służyć/á dobrze
ia spráwowáć/áby ia ználi: bo Rzeczy pospo
litey nieznáiac/tám dobra á pożyteczna rádá
być niemoże. Bo rádá w kożdey potrzebie/we
dle sposobu kożdey ziemie ma być dawaná á
czynioná. Ná przykład: Ktoby chćiał rádzić
o Polskich rzeczach spráwuiac sie wedle spo/
sobu Weneckiego/tákże też Weneći/ álbo in/
ni ludzie mieli sie spráwowáć wedle obyczá/
iow Polskich/tedyby to stáć niemogło. Trze/
bá też ku Spráwiedliwośći y ku wszytkim in
nym rzeczam áby kożdy przełożony pożytek
rzeczy pospolitey/wiecey miłował niż swoy
własny: Abowiem kto wiecey miłuie własny
pożytek niżli pospolity/pożyteczny być w Rá/
dach niemoże/gdyż łákomstwo wszytkim rze
czam dobrem przekaża/własne á poćiwe do/
konánie/przodkiem Spráwiedliwość. Za/
dne práwá/żadne Sady niemoga być dobrze
spráwowány od łákomych: wszytki złośći/w/
szytky rospusty/ wszytki wystepy/ beda bez
pomsty/gdzie to może odkupić złotem/ Nie
iest nic ták świetego/áni ták pobożnego/ cze/
go niezgwałći łákomstwo: A ták ktorzy w

Rzeczy pospolitey co spráwuia/ łákomstwá
sie bárzo wiárowáć máia. A iż też niegdy po//
koy á niegdy walki po sobie bywáia/ trzebá sie
stáráć/ áby y czásu pokoiu/ y czásu walki koż//
dy táki vmiał sie zgádzáć/ á przychyláć rádá//
mi swymi/ ták iáko potrzebáná ten czás niesie.
Czásu pokoiu naywiecszsza potrzebá/ áby byłá
kożdemu spráwiedliwość: á rozeznáwáć álbo
czynić spráwiedliwość bez vmienia práwá ża//
dny dobrze niemoże: á ták trzebá práwo v//
mieć. Czásu walki/ áby miał też náuke y sprá//
we rzeczy Rycerskich/ iákieby mogł/ á Pan
Bog by mu vmieć dopuścił: y moc Nieprzyia
cielska y swoie widząc wedle czásu ták o Obro
nie myslił/ rádził/ álbo ia też spráwował/ iá//
koby rozumiał napożyteczniey być swey rze//
czy pospolitey. W rzeczach też tych/ ktore sie
po innych kráioch dzieią/ áby sie też stárał/ że//
by wiádomość miał/ iáka być może: iesliby sie
gdzie indzie co dobrego działo/ coby też v nas
mogło być/ áby sie o to stárał/ żeby też to v nas
było: á coby źle/ áby tego przestrzegał/ áby sie
to do nas niewniosło. Też gdzie przyidzie czy
nić przymierza/ tráktaty iákie/ odpowiedzi z
strony rzeczy pospolitey/ áby w tym opátrzny
vmiał być/ áby Rzecz pospolitha omylka ál//

bo błędem iákiem nie byłá vwiedzyoná. A iż to ſą wielkie á trudne rzeczy/ trudno á ſnadź niepodobno/ áby kto w tym wſzytkim doſkonáły być mogł/ wſzákże iednak/ im kto więcey tych rzeczy w ſobie ma/ tym też więcey pożyteczny rzeczy poſpolitey ieſt. A iż/ iákom przed tym powiedział/ W. Wiel. M. z tego domu/ tego Oycá/ w tey Rzeczy poſpolitey náſzey vrodził ſie/ ktemu iże też ma poniekąd wiádomość innych kráiow Krześciáńſkich ktore W. Wielm: M. widział: ktemu też roście/ áby niegdy obyczáiem Przodkow ſwych Rzeczy poſpolitey dobrze ſłużył: Tedym W. Wielm: M. przeto Dedikował ty Ksyążki/ áby Wielmożnością ſwą y przykłádem Oycowſkim/ W. M. Spráwiedliwości ſtrzegł/ y owſzem ią dziáłał/ y pomagał iey kożdemu/ ták vbogiemu iáko y bogátemu. Acz ſą Práwá rozne/ á wſzákoż z rozumienia iednego/ tedy też łácniey rozumieć y drugie/ á zwłaſzczá tych/ ktorych ludzie poſpolicie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświecona Wielmożność Wáſzá będzie miłował Spráwiedliwość/ będzie miłował Páná Bogá/ ktory dał náukę/ Będzieſz miłował Páná Bogá ze wſzytkiego ſercá. etc. Bliźniego ſwego iáko ſam ſiebie/ á w tym zá-

leży wszytek Zakon: á też to przyrodzony iest zakon/ Czegobyś nie rad ábyć czyniono/ tego nie czyń drugiemu. Nie radby żadny/ áby krzywdę miał/ nie ma iey thež czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná/ nie tylko ze złości/ á- le też y z nieumieiętności/ á Práwo vmieiąc/ może nikomu nie zkrzywdzić/ gdy iedno then co sądzi/ álbo rádzi/ wedle Práwá czyni. A przeto ty Kśiążki Jáśnie Wielm: W. M. posy- łam/ potrzebne ku Sądom/ á proszę pokor- nie/ áby W. Wielm: M. thę praca rąk moich/ iáko od służebniká swego naypowolnieyszego/ raczył wdzyęcznie y w obronę swoie przy- iąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik/

Lázarz Andry- sowic.

Przemo-

Przemowá ku Czytelnikowi.

Aczkolwiek wiele Artykulow opußczono ktore w Práwie ſą/ á nie częſtho áni záwße ſię przytráfuią/ drugie też nie ſą potrzebne ku ſpráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore thez nie ták ßeroce opiſane/ iáko w Práwie ſtoią. Wßákże ták wßytko nápiſano/ iż kożdy wyrozumie/ iáko ktorą rzecz ſkázáć ma. A gdzyeby też tego potrzebá/ thedy w Láćińſkim Exemplarzu to naydzye coby ſię opuśćiło ex industria: telko ty ſą opiſáne Artykuły/ ktore poſpolićie á obecnie ſię przygadząią/ á o ktore ludzye obecnie przed ſąd przychodzą/á do Práwá ſię vćiekáią. A przeto áby w miáſteczkách/ gdzye dobrych Práktykow nie máß/ tákże też Szláchtá/y Vrzędnicy/ ktorzy imienia ſpráwuią/á miedzy ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty kthore ſię obecnie miedzy ludźmi przygadząią/ vmieli á wiedzyeli iáko ſądźić/ á ſpráwiedliwość vznáwáć máią/ Aby nie z głow ſądzili/ ále wedle Práwá piſánego: gdyż kożda rzecz ktora ſię wedle porządku z práwá dzyeie/tedy ſię ſpráwiedliwie dzyeie/ á co nie wedle práwá/ to iuż krzywdá á nieſpráwiedliwość/ y z dobrym ſumnieniem tho być nie może/gdy kto nie wedle práwá ſądzi/bo ſię może omylić y obłądzić/ á z niewinnego winnego vdzyáłáć/ á z winnego niewinnego/ Albo temu przyſądzić/ kto do czego ſpráwiedliwośći nie ma/á thego odkázáć ktory ſpráwiedliwość ma: O co ſię trzebá páná Bogá bać/ ktory roſkazał ſpráwiedliwie ſądzić: Juſte iudi-

cate filij hominum / y ná drugim mieyscu / Dum tempus accepero / iustitias vestras iudicabo. A ták ktho się nie chce omylić / tedy się práwá pisánego dzyerżeć / á wedle iego sądzić. Thák czyniąc / nikomu się w iego spráwiedliwości nie vbliży / á sumnienia thež zřego nie będzye mieć potrzebá / poniewáž to iest Regula iuris / Quod iure fit / iuste fit. etc.

Reyestr dla łátwieyszego nálezyenia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O dzyeciach.

Reyestr.

Poczyná//

Amusaluceestuutseculasum A
Mu saluceestuutseculasuma M
Usaluceestuutseculasumá U
Saluceestuutseculasumamus S
Aluceestuutseculasum A
Luceestuutseculasumamusa L
Vceestuutseculasumamusal V
Ceestuutseculasumamusalu C
Estuutseculasumamusaluc E
Stuutseculasumamussumam S
Tuutseculasumamusaluces T
Uutseculasumamusal U
Vt seculasumamusalucenty V
T seculasumamusaluces T
S eculasumamusaluce S
E culasumamusalu c E
C ulasumamusalu C
V lasumamusa,uu sal V
L asumamusaluc la sumamuga L
A sumamusaluceestuutsecul A
S umamusaluceestuut S
V mamusaluceestuutseculas V
M amusaluceestuutseculasu M
A musaluceestuutsecula sum A

Poczynáią ſie Artykuły Práwá Máydeburskiego.

Naprzod

O Spádkach á o Bliskosciach.

W Rodzáiu poki ſą ći co idą ná doł / iáko Synowie / Bráćia / Syoſtry / ieden po drugim / Bo ſą w iedney Liniey / Dzyewki / Wnękowie / Práwnękowie / poki iedno proſtey Liniey zſtawa w rodzye: ći biorą Spadek ieden po drugim: Ale gdy thych nie zſtánie / co idą proſtą Linią / tedy przed tymi bliżſzymi co z boku idą biorą ći / ktore zową po Láćinie Aſcendentes / iáko ieſt Oćiec / Mátká / Dzyad / Bábá. etc. Ci biorą ſpadek przed tymi przyrodzonymi / co z boku przychodzą / á nie z proſtey Liniey rodzą idą. vt de hoc Speculo Saxonum libro j. Articulo 17. Et Iure Municipali Articulo 63.

¶ Miedzy pobocznymi/y Striy/y Wuy/ albo Ciotka przychodza po spadek / Tedy ktorzy sa iednakiey bliskosci rowni sobie w rodzye/ biora iednako spadek przed dalszymi: Wszak/ że Synowcy/Syestrzeńcy/ kthorzyby zostali po rodzicach swych/maia to Prawo rowno s Striymi/y s Ciotkami/ iakoby thež byli żywi rodzice ich/maia theż brać spadek rowny/ tyle ileby na oyca albo na matke ich przydz miało: Bo rodzice ich prawo im swe przyumieraia. Specu:Saxon:lib:j.arti:17. Et Jure Munic: artic: 66. in glosa. Et Specu: Saxon: lib:j. articu:5.

¶ Wnekowie gdy ostana po dzyadu / gdy im też ociec vmrze/ w dzyedzictwie s Striymi/ y s ciotkami zdawna y teraz brali dzyal/ a wnekowie po dzyewkach nie brali: A wszakoż to iuż skazono/y tak iuż po dzyewkach/iako po Syniech biora bliskosć Wnekowie. Abowiem nie iedno meżczyzna albo biała glowa/ samy ku rozmnożeniu rodzaiu/Ale iako Bog y meżczyzne y niewiaste stworzył ku rodzaiowi/ tak też oboim w bliskosci imienia ma być rownosć zachowana. Specu:Saxo:lib:j.arti:5. Et ad idem lib:ij.art:20. Et lib:j.art:3.et artic:17. Et Jure Munic:art:63.

Potom/

¶ Potomstwo ieden po drugim tedy sie iuż
w siodmym rodzáiu kona: bo tám iuż rodzay
przestawa. Specu:Saxon:lib:j.art:3.
4 ¶ Zone z dzyećmi gdy ktho po sobie zostáwi
mátke ich/ kiedy ty dzyeci zeyda przes plodu/
á mátká ich ie przeżywie/ tedy nikomu nieprzy
umra/ y nikt inny nie bedzye po nich spadku
brał/ w dzyedzicznym ich imieniu/ iedno mát
ká ich własna. Spec:Sax:lib:iij.art:38.
¶ Dzyeci kthore ma ktho z nieslubna
żona/ iesli ia potym poymie/ tedy iuż tákie dzie
ći sa iáko y ty/ co sie w małżeństwie vrodza/ y
biora dzyedzictwo s tymi/ co sie z małżeństwá
národziły. Bo iuż Małżeństwo ácz sie potym
zstánie/ vczyni ie iáko z poslubney żony. Spe//
cu:Saxon:lib:j.art:51.
¶ Jmienia áni dzyału nie biora z brácia/ kár//
łowie áni kárlice/ szaleni/ głuchowie: ále sie
tákimi opiekáć máia. Speculo Saxonum li//
bro j. articulo 4. ./. ./.
5 ¶ Maż gdy vczyni żenie swey dożywoćie ná
imieniu/ iesliby dzyeci iey pomárły/ ktorym o//
no imienie należáło: tedy tákie dzyedzictwo
álbo własność po nich przypada máthce ich/
ktorey w łono tákiego imienia swego przyu//
mieráia. Iure Munic: artic:57.

¶ Rzeczy ktoreby zostáły po ktorym Rzemie//śniku/ á zwlaszczá ku rzemieslu należące/ te//dy nie idą ni ná kogo innego/ iedno ná potom//ki álbo bliższe. A żoná do tego nie ma nic/ áni to do Gierády przysłusze: oprocz tego naczy//nia/ ktorymby sámá żoná robiłá/ thedy to ku Gieradzye przysłusze/ iáko iest tkáckie naczy//nie. Jure Municip: art: 23. in Glosa.

¶ Potomkowie ktorzy po oycu álbo po mátce ostawáią/ ktorzy nie są z imienia odpráwieni zá żywotá rodzicow swoich/ tedy biorą imie//nie przed tymi/ ktorzy iuż są od swych rodzi//cow odpráwieni/ że iuż wezmą odpráwę od nich zá cześć ich/ áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Specu: Saxon: lib: ij. articu: 20. Et lib: j. articu: 13. Et Jure Municipa: articu: 57. A iesliby tácy odpráwieni/ ch//cieli dzyał mieć/ wszytko pod przysięgą powin//ni położyć co wzyeli/ á wszytko w dzyał pu//ścić. vt de hoc Specu: Saxon: lib: j. artic: 13. Y powinni ie będą s sobą w dzyał wpuścić/ ci co nie byli odpráwieni: oprocz żeby sie vkazáło że by sie przed tym z imienia wyrzekli/ tedi dzia//łu bráć nie mogą. Wypisano też rzeczy kto//rych nie powinni kłáść w dzyał/ ci co są iuż od//práwieni: iáko gdy co ktory po żenie weźmie/

álbo gdzye ociec albo mátká dádza synowi ál//bo dzyewce száty/ y inne rzeczy/ poki w zdro//wiu sa. Co też zyszcze álbo wysłuży ná Wal//ce.&c. vt de hoc Specu:Saxon:lib:j. art:10. Et Jure Muni:artic:57. Et Specu:Saxo num lib:ij. articulo 20.

¶ Potomkowie ktorzy ostána w imieniu/ ie sli ieden z nich vmrze: Drudzy ktorzy zostá//na Brácia albo Siostry dziela imienie mie//dzy sie. Ale sie to rozumie/ gdzieby Mátki ży//wey nie mieli/ ná ktora po Dzieciách imienie spada/ gdy ktore z iey Dzieci zeydzie bez pło//du. Jure Muni: arti: 57.

¶ Jmienie gdy miedzy soba Brácia álbo sio//stry dziela/ Stárszy dzieli/ Młodszy wybie//ra. Speculo Saxonum libro ij. artic: 29.

¶ Gdy vmrze Niewiástá/ Jmienie iey ná Dzieci przypada. A iesli Dzieci iey pomra/ tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á przyrodzeni z strony Mátki/ po tákich Dzie//ciách nie biora spadku/ gdy Ociec żyw/ iedno Ociec: toż też y o Mátce ma być rozumiano/ że po tákich Dzieciách nie bierze nikt spadku iedno Ociec y Mátká poki żywi: gdzie ieden z nich zeydzie/ bierze drugi z tych: iáko sie to nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum li//

bro j. articulo 17. Et iure Municip: articu/lo 63.

¶ Vmrze ktho/ktory nie ma áni Bráciey áni Siostr rodzonych z oboich rodzicow: tedy blizszy/co sa w rowney Liniey/ták z Rodzaiu Oycowskiego iáko y Mátczynego/ rownym práwem biora imienie ktorego im przynimra. Speculo Saxo: libr: j. artic: 17. Et Iure Mun: art: 63.

¶ Jesli ktho spadek bierze/ktory iest z innego práwá/z inney Jurisdiciey: ma postánowic Rekoymie álbo sie vyscic/iesliby kto blizszy ozwál sie do tego imienia/á odzierzál ie z práwá/iz to co bierze ma zásie wrocic. A to iest z práwá y z zwyczáiu/dla vchronienia ná potym trudnosci.

¶ Dziecinne wszystky rzeczy ktore w Imieniu Dziecinnym zostawáia/tedy ták Mezczyzny iáko Biáłegłowy rowny spadek y rowne práwo maia: oprocz Gierady á Hergiewetu. Speculo Saxonum lib. j. arti. 27.

¶ Ci ktorzy w Potomstwo iákie wchodza/ ze biora imienie/ álbo Dziedziczne: álbo Niewiásty ktore biora Gieráde/albo Potokowie/ co przychodzi ná nie Hergieweth/tedy to czynic powinni: Naprzod kto Dziedzictwo bie/

rze/dłu/

rze/dlugi powinien płácić. Specu: Saxon: lib: j. arti. 6. Gierade Niewiáſtá ktora bie=rze/powinná łoże vſłáne dáć Mężowi vmár=tey żony: po ktorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr: iij. arti: 38. Kto bierze Her=giewet/to ieſt zbroie/ bliżſzy ktoremu ſie do=ſtánie Miecz/ to ieſt ſtárſzy miedzy Bráćia/ ten iáko Opiekun powinnosć tę ná ſobie nie=ſie że powinien w Sadzie bronić Sieroty tey ktora ſie opieka. Jure Municip: articulo 26. Et articulo 49.

¶ Ruchome rzeczy/ Mąż po żenie bierze/ y iemu ich przyumiera/oprocz Gierady/gdzie=by tego nie oddálá zá żywotá s przyzwolenim Mężowym. Speculo Saxonum libro j. ar=ticulo 31. Et libro iij. articu: 76.

O Niewiáſtach/ y o Dzyewkách/ á o Gieradzye.

MAż po żeniney śmierci/ wſzytki rze=czy ruchaiace bierze: oprocz Giera=dy/ tę bierze co nabiżſza w rodze v=márłey niewiáſty: mimo też wła=ſne Syny iey/ bliżſza w rodzie Gierade bie=

rze/y niemoże iey nikomu áni Mężowi Testá mentem oddáć/ á od bliższych w rodzie oddá lić: á inne rzeczy ruchome tedy Mąż po żenie bierze. Spec: Sax: lib: iij. arti: 76. et art: 80. Et Spe: Sax: lib: j. art: 31. et art: 20.

¶ Gieradá to iest/ co ty rzeczy do niey przy- ſlusząią/ Száty niewieſćie/ kráiáne álbo iuż poczęte/ Sukno álbo Płotno/ y ty rzeczy kto- re ku niewieſćiemu vbiorowi náleżą/ álbo cze- go zá Mężá vżywáłá. Ale gdzieby Mąż kup- czył ſuknem/ álbo płothnem/ choćiaby pocze- te było/ tedy to nie idźie żenie ále Potomkom/ álbo bliższym vmárłego/ tylko ſie rozumie o tych rzeczách kráiánych/ ktoreby nie ku kupiec twu należáły/ ále tylko ku chodzeniu á vży- wániu domowemu. ¶ Też do Gierady przyſlusząią/ konie ktoremi robiono/ krowy/ wieprze/ y inne rzeczy/ iáko gęsi/ kury/ ſkrzy- nie/ ſkrzynki máłe/ złoto ná nićiách/ wezgło- wia/ poduszki/ prześćierádłá/ rzeczy łázien- ne/ len/ pierſćienie/ ktorych zá Mężá vżywá- łá/ wieńce/ Kſięgi/ ná ktorych ſię Niewiáſty módlą/ zwierćiádłá. Jure Muni: arti: 23. et artic: 57. Et Speculo Saxo: libro j. ar- ticulo 24.

¶ Dziewká ktora oſtawa w domu/ v Rodzi

cow / a niewypráwiona od nich / tedy po mát
ce bierze Gieradę: á tá co iuż wypráwiona /
niema s nia bráć Gierady dla tego / iż tá co iuż
wypráwiona / wzięła iuż wypráwę swa / á ta
czekáłá / y ku szkodzie y ku pożytku: Bo snadź
by też tákich rzeczy nic nieostáło: A ták cokol=
wiek tákich rzeczy weźmie / nie powinna tego
s Siostra dzielić. Spec: Sax: lib: j. art. 5.
Et Specu: Saxo: libro ij. articu: 19. Et
libro j. articulo 13.

¶ Mąż żony swey száty / iesliby zá iey zdro=
wia / álbo żywotá zá potrzeba zástáwił / po=
tym żoná vmrze / á blizsza domaga się Giera=
dy: Mąż powieda że zá potrzeba zá zdrowia
żony swey száthy zástáwił y pieniadze w cho=
robie iey strawił: blizszaby się przedsię dopierá
łá / gdyż się zna / że on zástáwił / á nie żona ie=
go: iesli ma dosyć czynić zá to álbo nie: Mąż
przedsię to powieda co pierwey / że zá potrze=
ba / á zá zdrowia żeninego zástáwił / áże ia
tym żywił: iesli Mąż może dowieść onym v
kogo száty zástáwiono / że zá zdrowia żenine=
go száthy zástáwił: tedy tá ktora się Gierady
domaga / ma sámá sobie wykupić: á Mąż w=
tym niepowinien szkodowáć. vt de hoc Spe=
culo Saxo: libro j. artic: 24. A iż ná potrze=

be żenine to vtrácił/ á záſtáwił: ieſli mu nie wierza/ przyſiega tego ma podeprzeć/ że thák ieſt. Iure Municip: art:23.

¶ Niewiáſtá gdzyeby oddálá Gierade na ś/ miertelney poſćieli/ ponieważ niemoże nic czy nić bez meżowego przyzwolenia: A thák mąż ma opátrzyć/ áby ſie nic ku ſzkodzye iey potom ſtwu nie dzyało: á gdzyeby ſie zſtało powinien o to odpowiedáć. Bo iáko mąż żone powinien w chorobie opátrzić/ we wſzitkich potrzebách/ ták też powinien opátrzyć/ á nie dopuśćić/ áby ſie co zſtáło ku ſzkodzye potomkow/ w tych rze czách ktore po śmierći iey ná nie przypadáia. Abowiem żoná oprocz meżowey woley áni żadna sierotá kim ſie opiekáia/ nie moga nic dáć bez woley ſwego opiekalniká: á coby ſie w tey rzeczy ſzkody zſtáło/ tedy opiekun powinien to oprawowáć/ iáko o tym Spec: Sax: lib: ij. artic: 38. Y nie wymowi ſie tym opiekun/ żem nie był/ álbom nie wiedzyał/ gdyby ſie ſiero/ tam ſzkodá zſtálá: Bo powinien wſzythko o/ pátrzyć/ áby prze iego niedbáłość á nieopátrze nie/ ſierocie ktora ſie opieka ſzkodá ſie nie działa. A co ſie gierady dotycze/ tedy ieſli odpowie że nie był/ nie wiedzyał: y niżli domá był/ tym iuż były ty rzeczy przes kápłaná wynieſione/

ktoremu to zoná dálá/ dla milosiernego vczyn ku: tedy bliszszy bedzie Práwem tego odyidz/ á nizli go máia w tym pokonác: A Gierady to iest tych rzeczy/ iuz nie v Mezá/ ále v tego v ko go rzeczy sa ma bliszsza dochodzic. Speculo Saxo: lib: j. arti: ii. Et Iure Muni: artic: 23. Et Specu: Saxo: lib: j. artic: 24.

¶ Gierady iáko sie nápisálo/ ze zadny nie ma bráć iedno bliszsza niewiásty tey/ ktora iey od/ vmiera. A iesli niewiástá/ po ktorey Gieradá ostánie/ nie ostáwi Dzyewki po sobie/ a ma syná záká ktoryby iuz Akolitem byl/ ten blyz/ szy bedzie Gieráde wziać nizli siostrá Mát/ czyná/ álbo inna bliszsza. Ale gdyby sie zasie w inny stan odmienil/ thedy powinien zásie Gierade wrocić. Jeslizeby Dziewká bylá/ á syn tez ták Akolit/ rowno táki Brát z siostra Gierade wezmie/ iáko o tym Speculo Saxo num lib: j. arti: 5. A iáko przychodzi ná blyz sze po Niewiescie Gieradá/ ták iáko iuz opi/ sano/ co ku niey przyslusze: ták tez po Mezu gdyby synow niemiál/ ná iego bliszszego przy/ chodzi Hergieweth/ to iest Miecz/ zbroia/ co naylepsza ná iednego czlowieká/ Koń co le/ pszy s Siodlem. O ty wszytki rzeczy gdyby Wdowe vmárlego Mezá zone winiono/ Cze/

goby z tych rzeczy niemiáłá/ przyſiegą odcy=
dzie. A gdzieby ich kilko było Bráciey row=
nych w práwie ku tym rzeczam Stárſzy miecz
weźmie/ á drugiemi rzeczami rowno ſie dzie=
lić będą. Speculo Saxo: lib: j. arti: 22. Et
Jure Muni. artic: 25. A tych rzeczy nie zo=
wą nigdy inedy/ Gierádą álbo Hergiewetem
iedno po śmierći tych/ ktorzy tego odumrą:
dla tego/ iżby wiedzyeć co bliżſzey álbo bliż=
ſzemu ma być dano/ á co ná nie przychodzi.
Bo zá żywotá/ nie zową iedno kożdą rzecz
ſwym imieniem/ Száty ſzátami/ Zbroie zbro
ią: y wolno poki żyw kto ſwym ſzaffowáć/ vt
de hoc Jure Munic: artic: 23. ¶ Y ieſli kupi
Suknią dziś/ á potrzebá mu iutro/ może ią
przedáć ku ſwey potrzebie. Tákże też mąż zbro
ię: tylko ná śmiertelney pośćieli oddáć thego
nie może/ co zá żywotá máiąc/ á dobrego zdro
wia miał á chował áż do choroby: A ták w
chorobie tego vtráćić nie ma áni może/ y niko
mu oddáć ku ſzkodzie tym ná ktore to przypa=
dą/ y po śmierći iego niema nikt bráć iedno
bliżſzy iáko ſie nápiſáło. Jure Mu: arti. 65.
¶ Gierády áni Dziedzicthwá żoná Męzo=
wi niemoże wzdáć/ bez przyzwolenia Dzie=
dziców/ á Potomkow. Tákże też Mąż żenie.

Speculo

Speculo Sax: lib: j. arti: 31. Et Iure Municip: arti: 65. et arti: 26.

¶ Zoná iesli ma od meżá swego zápisáne opátrzenie do żywotá/iáko to zowa łácinskim iezykiem/ Prouisionem vitae/ Tedy żywnosć domowa/ coby ia ku żywnosći ná ieden Rok nágotowano/ przychodzi iey wszytkiego połowicá. A gdzieby tákiego opátrzenia do żywotá niemiáłá/ Tedy vżywáć tego ma/ iedno poty poki w imieniu siedzi/ á poki iey z imienia dziedzicy niewyprawia. Speculo Sax: libro j. artic: 22. Et articulo 24. Et Iure Municip: articulo 24.

¶ Zoná ktoraby po Meżu swoim ostáłá brzemienna/ ná pogrzebie Meżá swego/ álbo też trzydziestego dnia po tym/ ma to vkázáć/ że iest brzemienna. A gdy sie tákie Dziećie vrodzi/po Oycowskiey smierći/ gdzieby Dzyeći Meżá iey/temu to posledz národzonemn/ czesći iego dáć niechćiáły/ Tedy ma dowieść cztérzmi Meżmi/ y dwiema niewiástámi/ co iey w pologu służyły przy národzeniu tego dziećiećiá: ktore dziećie iesli vmrze/ Mátce w łono przyumiera. A gdzieby do Kośćiołá doniesion potym vmárł/ tedy w tákiey mierze/ Kápłáni/ Mniszy/ Niewiásty swiadczyć moga

że go żywego widzieli: A ták s tąd máia bráć ráde Niewiáſty/ áby przy pogrzebie/ álbo trzy dzieſtego dnia opowiedziáłá/ że ia mąż brzemienna odumarł: á Niewiáſtá może płod noſić w żywocie dzieſięć mieſięcy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo: lib: j. articu: 33. Et Iure Municip: artic: 96.

¶ Gdyby kto Małżeńſtwo z żoną brał/ s ktoraby pierwey nie mieſzkał/ iżby ia z brzuchem poiał/ Tedy ten płod ktory ſię vrodzi/ gdy w Małżeńſtwo wſtąpią przed czáſem/ tákże też ktore ſię vrodzy po śmierći Oycowſkiey pozniey/ tedy nie ſą zupełnego práwá áby bráły ſpádek z innemi dobrze narodzonemi. Speculo Saxonum libro j. artic: 36. Et Iure Mun: artic: 96.

¶ Zone gdy Mąż poymie/ á ſnią nic nie weźmie/ ſámby też nic niemiał/ á potymby ſię ſpołu dorabiali/ tedy żoná po mężowey śmierćy czwartą część bierze y Gierade/ á trzy częśćy ná potomki Mężowe. vt de hoc Iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Saxo: libro j. artic: 21. et arti: 24.

¶ Zoná poki Mąż żyw niema władzey/ áni w poſágu/ áni w ſtrátwnych rzeczách/ to ieſth in vtenſilibus. Ale wſzyſtko v Mężá zoſtá-

wa/ aż po śmierći Męzowey/ toż bierze. Jure Municip: Articulo 24.

¶ Niewiásty żadny przeświádczyć niemoże: ále bliszsza sie sámá odwieść/ gdy ia o co winnia. Specu: Saxo: lib: j. artic: 46. Et lib: ij. artic. 63.

¶ Niewiáste álbo Dziewke ktoby zgwałcił/ Tedy táka/ ktoreyby sie to stáło/ ma to záráżem obwołać/ y przed vrzedem opowiedzieć. A ieśliby w Polu álbo w Lesie iey to stáło/ Tedy skimby sie podkálá/ ma swoy gwałt świádczyć/ y ma idź do Wsi álbo do Miásteczká bliszszego/ á tám ma swoy gwałt obwołáć/ opowiedzieć y o świádczyć. A táki káżdy gwáłtownik/ by też iáwnie podezrzána Niewiáste zgwałcił/ tedy ná gárdle ma być karan. Specu: Saxo: libro ij. artic: 64. Et Jure Municip: articulo 38.

¶ Niewiásty máia mieć opiekuny/ ku spráwowániu wszytkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla tego że świadectwem nie moga być pokonáne. Wtore że przez sie/ iedno przez Opiekuná/ nie moga nic zápisáć/ álbo dáć: áni też w swey odpowiedzi/ nie moga szkody żádney nieść. Też práwá vmieć niepowinny: á iżby ich tesz do Sadu niepowlaczano/ A ták

ie w tym

ie w tym czcza/gdyż kożdy woli Meżczyzne o ktorążkolwiek rzecz vpominać/ nizli Nie-wiástce/y świadectwem go przystoyniey po-kona/nizli Niewiástce: dla tego że się Nie-wiásty/szkody strzedz nieumieia. Speculo Saxonum libro j. articulo 46.

¶ Niewiásty w práwie rzeczy mowić niemo ga/áni sámy przes się nic czynić/iedno przes Opiekuná. Specu: Sax: lib: ij. artic: 63.

¶ Mażżenie gdy vyści rękoiemstwem/że iey ma opráwe vczynić/gdy mu Posag po niey dádzą/ w tym niewiánowawszy iey vmrze: żoná zostáłá po nim/vpomina rękoynie/rę-koymie ácz nieprzą że ręczyli/gdy posag zá-płácą. A poniewasz poságu niezápłácono/te dy iey też opráwá nie ma być prze niezápłáce nie poságu vczynioná: Ná co bliższa oná Niewiástá sámosiodma dowieść/że posag po niey dano/á zápłácono: á niżliby przećiw iey dowodzić miano/że niedano/y wiáno/nie-tylko zápisáne/ale przed ludźmi ktorzyby tho wedle práwá świádczyli/obiecáne: Tedy bliższa oná tego dowieść/á niżli ia przyiáćie-le Meżowi/o to przeświádczyć máia. Iure Municip: Articulo 22.

¶ Niewiástá/gdzieby też poćiagnełá prá-

wem Potomki Męża swego/ że wniosłá do Mężá swego Summe iáka pieniedzy: Tedy Potomkowie bliszszy dowieść/ iáko po vmárłey rece że nic niewniosłá/ niżliby oná miáłá dowieść ná wniesienie: oprocz izby ia chćieli ná dowod s świádki iáko po vmarłey rece puśćić. Jure Municip: Articulo 22.

¶ Zoná bes Meżowego przyzwolenia/ nie może nic vtráćić: tákże też y Meżowi dáć/ bes przyzwolenia Dziedzicow. Abowiem to imienie/ ktore żoná ma/ nie innego práwá do tego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sie opiekáia niemoże nic dáć/ żeby mogło być domnimánie że iáka chytrośćia poszedł/ álbo moca wyćisnał: choćiaby też tho przed práwem żoná vczyniła/ wesoła twarza/ tedy to wáżyć nic niemáia/ iáko o tym w práwie Cesárskim. Et Jure Municip: articu: 26. Et Speculo Saxo: libro j. arti: 31.

¶ Niewiástá ktorey Mąż odumrze brzemienney/ Tedy niemoże być z Jmienia ruszoná/ áleż Dziećie porodzi: dla tego/ że to co w żywoćie nośi/ tedy iest Potomek á dziedzic onego imienia. Specu: Saxo: libro iij. artic: 38. Et Jure Municip: Articulo 96.

¶ Niewiástá to iest żoná v Meżá/ ácz ieszcze

Mąż żyw/może sie wiáná swego domágáć/ gdyby Mąż vtracał/álbo iákożkolwiek ku v/bostwu idzie/s tey przyczyny/áby siebie Mężáy Dzieci żywiłá. A wszákosz niemoże tego przedáć áni zástáwić/áni dárowáć poki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxon: lib: j. artic: 20. Et Iure Municip: Articulo 22.

¶ Dziewká ktoraby byłá wyposáżoná przes Oycá y przes Mátkę/tedy iesliby sie niewyrzekła z imienia/ma mieć rowny dział/z Bráćią álbo s Siostrámi: Ale to co pierwey wzielá/ chćieli mieć dział/tedy powinná położyć wrowny dział/to co wzielá. Speculo Saxo: lib: j. arti: 13. Et Iure Muni. artic: 57.

¶ Dziewká wyposáżona/tedy nie bierze Gierady to iest Niewieściego sprzetu: iedno tá co domá iest/táka Gieradę sámá bierze: á niepowinná iey dzielić s siostrą zá Mąż wydána Iure Mun: art: 27. et li: j. árti. 5. Spe: Sax

¶ Niewiástá ktora sie niepoćciwie chowa/ tráći dobrą sławe/ále imienia nie tráći: Abowiem tá przyczyná tego iest/że gdzieby dziedzictwo strácilá swoie/dałaby sie iey przyczyná/że z vbostwá mogłá nie przestáć sromotnie żyć. A wszákoż sie to rozumie o wolnych Niewiástách/że dziedzictwá nie trácą. Ale Mę-

žátká/ktoraby miáłá od Męžá dožywotna o//práwę/ álbo opátrzenie / tá tráći maiethność swoię/gdzieby to ná nię przewiedziono. Speculo Saxonum libro j. articulo 5. Et Jure Municip: artic: 22.

O Przedawániu y okupowániu imienia/y o wzdaniu práwá.

Dziedzicznego imienia niemože nikt przedáć á oddálić od swego Potomstwá/tego w ktore tež sam wnidzie po przodkach swych / oprocz thego gdyby ktory syn/álbo dziewká bili Oycá álbo Mátkę: álbo gdyby sie Rodzyczy stárzeli/ižby ich niechćieli chowáć/žywić: álbo ižby ie z Jmienia wypadzali/álbo ktorymkolwiek obyczáiem o gardło ich stáli: Tedy s tych przyczyn mogą od nich oddálić Jmienie/Rodzyczy ich: ále inák niemogą. A choćiáby przedáł álbo oddalił/tedy gdy oni nie przyzwolą/tedy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi czego nábędzie/ to može bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow swych przedáć y

dárowáć komu chce: á ma te moc mieć w prá//
wie/oprocz kto Dzieci własnych Potomkow
swych niema/iedno Brácia/ tedy wolno mu
swe przedáć/bes przyzwolenia Bráckiego.
Specu: Saxo: lib: j. artic: 17. in Glosa. Et
lib: iij. artic: 83. Et lib: j. artic: 52. Et lib:
j. articu: 84

Gdyby kto ktorą rzecz przedał/ á przed sądem
nie wzdał: A ten komu by przedano/ byłby te//
go w dzyerżeniu/ á zásieby tego dochodził/ á
przalby że nie przedał/ gdyż tego w Księgach
niemász: tedy ten kto dzyerży/ bliższy iest do//
wieść/że to kupił/świádki/przysięgą/ niżliby
tego dowodzyć miał/ że nieprzedáł/ álbo nie
dárowáł. Abowiem ten ktory iest w dzierże//
niu/ lepsze práwo zá sobą ma/ niżli ten co go
gába albo pożywá: Bo powod niema zá sobą
wiecey/iedno przysięgę á świádki/ kthoremi
by chciáł dowodzić: A ten kogo winią/ ma zá
sobą dzierżenie/ przysięgę y dowod przes
świádki/iáko kupił álbo mu dárowano: á do
wod sámotrzeciemu przychodzi. Vt de hoc
Speculo Saxo: libro j. articulo 15. Et lib:
ij. articulo 36.

¶ Gdzieby też było wątpliwe práwo/ ták po
wodowe/iáko też tego pozwánego co dzierży

Tedy

Tedy Dzierżáwcy ſkázuia dowod/dla thego że lepſza Condicia tego co dzierży/ niżli tego co niedzierży. Spec: Sax: lib: iij. artic: 4.

¶ Dzierżenie to vtwierdza práwo kożdemu ktoby iákie miáł: s ktorego żadny nie może być ruſzon iedno práwem przewyćiężony. Spe: Saxo: lib: ij. artic: 24. Et libro iij. arti: 83. Et Jure Municip: Artic: 29.

¶ Ktoby Jmienie przedał á bronić był powinien/ ieſliby bronić niemogł/ przećiw temu ktoby o to czynił imienie: tedy ten komu imienie przedał/ powinien imienie wroćić/ ſwe pieniadze zaſie wziawſzy/ co zá to dał. Jure Muni: artic: 116. Et Specu: Saxo: lib: j. Artic: 9. Et lib: iij. artic: 35.

¶ Zadny nie może lepſzego práwá innemu ſpuśćić/ iedno iákie ſam ma. Jure Mucipali articulo 23. Et Articulo 29.

¶ Jmienie gdyby kto pezedał/ oprocz przyzwolenia dziedzicow/ ná ktore Jmienie ſpáść ma: tedy tákie przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi ſam ná bedzie/ to może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dziedzictwo álbo imienie komu wzdawáia v Práwá/ á ći ktorymby tá rzecz należáłá/ bedac przy práwie milczeliby/ á niemowiliby áni przećiwili ſie temu: te

dy po tym przeciw temu iuż mowić nie mo-
gą. W prawie też Máydeburskim / kto co so-
bie przed prawem opráwi / á záchowa / tomu
w prawie ma idź. Speculo Saxo: libro j.
artic: 52. Et Speculo Saxo: libro ij. artic:
6. Et Iure Municip: artic: 20.

¶ Dziedzictwo álbo Imienie / ieśli kto dawa
álbo zápisuie: tedy to przed prawem ma być
vczyniono / dla tego áby ty rzeczy porządnie
szły / y dostátecznie mogły być doświadczo-
ne / y dowiedzione / gdzieby tego potrzebá by-
łá: Iure Muni: arti: 55. Et artic: 20. et ar-
tic: 140.

¶ Imienie gdyby kto komu obiecał wzdáć / á
w tymby vmárł / niedokonawszy tego: niepo
winien tego syn dzierżeć: Bo bliższy sie zostáć
w imieniu Oycowskim / niżli ten co kupił: A
wszakoż pieniądze wroćić powinien / ktoreby
Oćiecza to wział. Specu: Saxo: lib: j. ar-
tic: 9. A wszákże sie tho ma rozumieć / coby
sam nabył á przedał: gdyż innego dziedzic-
twá niemoże przedáć bes przyzwolenia Po-
tomkow własnych. (.) (.) (.)

¶ Imienie iáko iest dwoiákie / Dziedzyczne
y Ruchome: ták też dwoiáka spráwá około
niego. Dziedzictwá / á tego co ku Dziedzyc-

twu / ná-

twu należy/tego bes przyzwolenia włásnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy/ kthore z mieysca ná mieysce moga być przeniesione/ ty oddáć káżdy może álbo przed Sadem álbo Testámentem: oprocz Gierady á Hergiewetu. A to sie ma rozumieć gdy kto niemocnym bedac/ śmierci sie iuż nádziewá/ iac tákie rzeczy odkázuie. Speculo: Saxon: libro j. artic: 52. Et ad idem Jure Municip: articulo 21. et artic: 61.

¶ Gdyby kto dom kupił/ á kupiwszy żeby sie weń wprowádził/ áczby mu go ieszcze niewzdano / tylko áby iuż zadátek kupiwszy dał/ w tymby ten dom zgorzał/ thedy ostátek zá co stárgował powinien záplácić / gdy iuż onym mieszkánim poćwierdził kupno. Gdzieby w tym domu kupnym nie mieszkał/ á przał sie że by go nie kupił/ thedy blyższy sie odwieść że nie kupił. Jure Muni: Artic: 140.

¶ Gdy kto Jmienie wzdawa álbo że ie komu Dekretem przysadzáia: Tedy ten co by sie mienił bliskoć mieć/ iesli oblicznie przy Sadzie bedzie ma zárázem przećiw temu mowić: Abowiem iesli milczy á niemowi o to/ thedy iuż iákoby przyzwalał. Specu: Saxon: lib: ij. artic: 6. Gdzieby nie był oblicznie/ á by ł

pod tymże prawem/ ná czás o to mowić Rok y sześć niedziel. Specu: Saxo: lib: iij. artic: 83. Et Iure Municip: artic: 20. Et Speculo Saxon: libro j. articulo 70.

¶ Gdzie by kto przedał Imienie/ áleby go ieszcze nie wzdał/ y dzierżenia niedał: A ieśliżeby rzecz oná zginełá/ álbo iáka szkode wzielá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał/ á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił/ to co zá dał tráci. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali articulo 140. Et Speculo Saxonum libro j. articulo 9.

O Dawnośćiách.

Dawność o rzeczy Dziedziczne/ o stoiace y o leżace. Stoiace/ iáko są Domy/ Folwárki. Leżace/ iáko są Role/ Ogrody. A ták o tákie rzeczy/ kto siedzy pod iednym Prawem/ iáko tho zowa pod iednym Dzwonem: kto chce dochodzić/ ma to czynić niżli rok y sześć niedziel wynidzie. Speculo Saxonum libro iij. articu: 83. Et libro ij. artic: 36. Et articu: 44. Et libro j. artic: 70. Et artic: 28.

¶ Dawność we wszytkich rzeczach iest: oprocz rzeczy ktore przysłuszaia Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kośćielne zginele/v kogo by zástáne: słudzy niewolni/ktorzyby vćiekli: rzeczy krádzione/álbo gwałtem wziete/Tákie rzeczy dawnośći niemáia: ále w innych wszystkych rzeczách/tedy iest dáwność. Speculo Saxon: libro j. articulo 29. Et lib: ij. artic: 44. Et arti: 25. et arti: 36. libro eodem.

¶ Dawność rzeczy ruchomych/ktoby o nie nieczynił Rok y dzień/to iest rok y sześć Niedziel. Nieruchaiácych rzeczy/ gdy kto kupi/ á zá wzdánim wedle práwá dzierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śiedzac/ Rok y sześć niedziel milczy/doidz tego niemoże: ktoby nie był tam gdzie Jmienie leży/chodził po służbách/ po rzemieślech/tedy Dziesieć lát Dawność/ ku dochodzeniu bliskośći/ álbo imienia/ ktoreby nań wedle práwá przysłuszało. A kto by w ziemi niebył/ále w cudzych ziemiách/temu Trzydzieśći lat y Rok idzie dawność. Speculo Saxo: lib: ij. artic: 44. Et Iure Muni: artic: 21. et artic: 140. Et Spe: Sa: lib: j. artic: 28. Et lib: ij. artic: 31.

¶ Záståwne Jmienie to dawnośći niema/że

ie záwſze bliżſzy może wykupić. Spec: Sax: lib: ij. artic: 24. Et Iure Municip: artic: 20. et artic: 140.

¶ Dawność nie ieſt w żádney rzeczy/ gdzie niemáſz dárowánia álbo przedána/ to ieſt zápiſu ná co/ álbo iż kto dzierży/ gdy iedno zá práwem nie dzierży: tedy w tákiey rzeczy dáwnośći niemaſz. Spec: Saxo: libro ij. arti: 44. Et lib: iij. artic: 4.

¶ Dawność nie idzie Dziećiam poki lat niemaia/ oprocz gdy iuż ku lathom przyida: tedy gdyby był y tám oblicznie pod tym práwem á niemieſzkały nigzie indzie / á milczałyby rok y ſześć niedziel o ſwa krzywdę: tedy iuż dawnośćia trácić moga. Iure Municip: arti: 21. Et lib: 1 artic: 70.

¶ O krzywdy iákie gdy ná kogo żáluia: poki rok nie minie/ ma opowiedać. Gdy rok minie/ ten ktory ſie mieni mieć krzywdę/ niema iuż mieiſcá o to czynić. Speculo Saxonum libro iij. articulo 31.

O Dlugach á o dlużnikách.

DLug iáki/gdy żoná zá Meżá viśći/ á Mąż vmirze/á ostáwi imienie po sobie/ná ktorymby oná miáłá do żywocie: tedy táka żoná zostáła po Meżu/niepowinná dlugow Meżowych płáćić/chociáby sie zá nie viśćiłá: ále Potomkowie beda winni płáćić poki onego Vmárłego imienia sstawa. A gdzieby iego imienia niedostáło/tedy dopiero żoná/zá co sie viśćiłá/powinná płáćić s swego. Bo żony niepowinny płáćić dlugow Meżow swych. Speculo Saxo: libro j. artic: 20.

¶ Dlug też gdyby komu miano płáćić/ná dzień náznámionowány/á on by niebył: Tedy iedno on dzień stráći: ále pieniedzy á dlugu swego tym nie tráći. Specu: Saxonum libro ij. Articulo ii.

¶ Gdzieby kto znał dlug á dawał fánti álbo imienie/á powiedałby że pieniedzy nie ma/ áni śrebrá/áni złotá: tedy ma przysiadz/ że tego nie ma: á dlużnik bedzie powinien od niego bráć to co dawa: A vrzad Mieyski przysie

gly/ma to oszácowáć zá co stoi. Spec: Sax: libro j. ártic: 70. A iesli ma czym płáćić/ tedy do osmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/potym do zachodu Slonca/ álbo do iutrá ma być skazána płacá: oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dnia do sadu przy- iecháć niemogl/ tedy ták prętkiego roku płá- ćić niema. Specu: Saxon: lib: j. artic: 3. Et Iure Muni: artic: 27. A iesli zakład tho iest ty rzeczy kosztownieysze niżli dlug/ przy- tym to zostawa: co nádwysz czyie iest: iesli nie dostánie/tedy ten powinien dołożyć á zápła- ćić. Specu: Saxo: lib: j. arti: 70. Et Iure Muni: artic: 46. et artic: 27. To też co da w zakládzie dlużnik/tedy ten kto pożyczył/może obráć miedzy tymi rzeczámi co chce bráć. A gdzieby ruchomych rzeczy niedostáło/tedy z dziedzictwá ma być płácono. Speculo Sa- xonum libro iij. articulo 39.

¶ Dlugow gdy sie kto przy/tedy mu przy- chodzi odwod iáko nie dlużen. A iesli sie nie przy dlugu/ale powieda że záplacił: tedy sá- motrzećma przysiadz że záplácił: oprocz gdzie by Sadem nań dowiedziono/ álbo gdzieby zá pisány dlug był/á on by sie przał/ tedy odprzy siadz sie niemoże: gdyż to co sie práwem dzie-

ie/práwem by sie też to vkázáć miáło/ że zápłá ćił. Iure Muni: artic: 27. A gdy kto dlug zna/ tedy ma być skázána płaca do dwu Nie⸗dziel. A gdy dlug wielki/ tedy do dwunáſcie niedziel. Spec: Saxon: libro ij. articulo 9. Et Iure Municip: artic: 34.

¶ Dlugi ktore zostána po vmárłem/ thedy náprzod przed wszytkimi dlugi ma idz ná⸗kład ná pogrzeb/ á potym sługam myto ich/ y wiáno álbo opráwá ma náprzod idz przed innemi dlugi: á zwłaszczá ieśli sie pierwey o⸗práwá stálá/ niżli Mąż ná tym imieniu dlu⸗gi zápisał: A dlużnicy przed Trzemidzieſty dni o dlug ktory im vmárły był zostáł/ nie mo⸗gą Potomkow gábáć/ áni Sedzia może ich ćiądząć. Specu: Sax: lib: j. articu: 22.

¶ Dlugu áby niepłácył Dziedzic/ iżby sie przáł/ że Spádku niewziął: ieśli nań dowio⸗dą że fałszywie záprzáł/ á iż Spádek wziął: tyle dwoie ma zápłácić/ ile dlug niesie. Spe⸗culo Saxonum j. Articulo 6.

¶ Dlużniká swego ieśli ktho pociągnie do práwá/ ieśli nie osiádły/ tedy vrząd gdy go stroná powodna o to żąda/ powinien tákiego viśćić/ áby práw był á práwu dostał: Ma też miánowáć powod iáki to dlug o ktory poży⸗

wa/áby obwiniony mogl tym lepiey wyrozu mieć/ á obáczyć mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

¶ Chyrográff ieſliby ktho miał ná dlug /á czásby minał/ktory ná Chyrográfie opiſáno/ zápłáćić: ieſli powie dłużnik że zápłáćił/ ſámo trzeć tego ma dowieść/ to zwyczay ták nieſie: A zwłáſzczá gdy iuz czas minie/ ná ktory zápłátá być miała.

¶ Długi iáko ſie pierwey nápiſálo płáca z rzeczy ruchomych/ álbo z Dziedzicznych. A gdzie by dłużnik niemiał czym płáćić/ tedy do więzienia ma być dan. Spe: Sax: lib: j. Artic: 70. Et Spec: Sax: lib: iij. arti: 39.

¶ O Dług troiá odpowiedz/ a káżda ma oſobliwe práwo: Jeſli proſto żáłuia/ żeś mi winien: Ten co go winia/ má przyſiadz ſám iż niewinien: ieſli rzecze żem zapłáćił/ tedy ſámotrzeć ma przyſiadz iż zápłáćił. Jeſli rzecze żeś mi to odpuſćił/ á ten ſie ktemu nie zna: powod bliżſzy ſwa przyſiega tego dowieść/ że nie odpuſćił. Speculo Saxo: libro j. artic: 65. Et libro ij. arti: 6.

¶ O dług gdy ktoſzperuie ná cudze imienie/ Tedy pierwſzy ſzperunk/ ten idzie ná przod: wſzakoż ktoby nieprzypozywał/ ná trzy Sa-

¶ Gdy kto żálnie ná kogo o rzecz niewido/ma/ktorey pokázáć niemoże: tedy obwiniony bliższy sie odwieść. Ale iesli pokaże ktora rzecz ktora ma lice/ suknia/ konia/ bydle/ álbo rowne tey rzeczy/ tedy powod bliższy dowieść/ iż to iego rzeczy sa. vt de hoc Specu. Saxon. libro j. arti. 15.

¶ Swiádkowie niemáia ináczey świádczyć iedno że pewnie wiedza: álbo że byli przytym/ gdy sie tá rzecz stálá/ álbo iż slyszeli od niego co nań żálnia/ że powiedal/ álbo zeznal/ że ták bylo iáko ten żálnie: y gdyby przysiegáli/ tedy máia przysiegać że wiedza othym że to rzecz spráwiedliwa iest/ o co przysiegáia. Jesli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczne rzeczy świádectwo ma być/ álbo o dlugi że ie záplácono/ ktoreby byly niezápisáne: Tedy to ludzie osiedli czynić á świádczyć/ pod przysiega máia. Ale o dlugi proste záplácone tedy może świádczyć chociá nieosiadly. Jure Mun: art: 106. et arti: 107. et arti: 108. et ar: 109. et arti: 110. et art: 112. et Spe: Sa: lib ij. art: 11. et ar: 22.

¶ Swiádek ieden w práwie Máydeburskim niewáży nic/ iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij. articulo 54.

¶ Swiádczyć niemoże Człowiek zley sláwy

áni nagániony/szalony: Dzieći co lat niemá ia. Specu: Saxon: libro j. artic: 8. Y Nie- wiásty nie moga swiádczyć iedno w niektorych rzeczách/ktore sa w prawie opisáne/iáko o tym wyższey. (.) (.) (.)

¶ Swiádectwo swiádkow niewáży nic/ áż pierwey przysiega: á ná swiádki/kto sie ćia gnie/iesli niedowiedzie/vpada w swey rzeczy. Speculo: Saxon: libro j. artic. 53. Et libro iij. ártic: 19.

¶ Siádczyć gdy Ráyce máia/nie trzebá im przysiegáć/kiedy iedno tho swiádcza/co sie przed ich vrzedem dziáło Rádzieckim. Abowiem poniewaz przysiegli ná vrząd/tedy im ma być wierzono. Ale gdy swiádcza/tylko z osob swych/iżby nie tego swiadczyli/co sie przed ich vrzedem dziáło/ále z osobná/gdyby iáka rzecz extra Iudicialiter factam/swiádczyli/komu/że byli przy tym/kiedy sie stálo/álbo dziáło/że wiedza o thym: tedy tákowe swiádecthwo nic niewáży/choćia Ráycá swiadczy albo przysieżnik álbo Woit/áż przysiega iáko inszy swiádek/gdyby im wiáry dać niechćiano. Iure Municip: artic: 102. et artic: 11. et artic: 32. et artic: 74. Et Speculo Saxon: libro iij. articulo 25.

¶ Gdy ná kogo žáłuia/á świádki nań máia thedy niemože obwiniony sam przeciwko świádkom odiďz: Ale s tylemže świadkow ma sie oczyśćić. Specu: Saxon: libro j. arti: 15. Et ad idem Specu: Saxo: libro ij. arti: 11. Et Jure Muni: articulo 75.

¶ Przysieżnici maia świádczyć/ gdy kto ko// mu wzdáwszy imienie/ da wnie wwiazánie/ á ich świádectwo ma mieć mieysce: y co oni w tákiey rzeczy świádcza powinien poswiad czyć Sedzia/ álbo Woit co oni znáia. Spec: Saxon: libro iij. articu: 88. et artic: 25. Et Specu: Saxon: libro j. artic: 8. Jure Mu// nicip: artic: 32. et artic: 35.

¶ Swiádek niewezwány/áni ktemu s Prá wá przypedzony/ ku świádectwu može być nieprzypuszcon: Abowiem kto świádczy bes potrzeby/ á w przysiege sie wzdawa/ podezrze nie osobie czyni že s tákiego świadectwá po// žytek mieć ma/ álbo s przychylnośći/ álbo že lek ki człowiek álbo szálony/ gdyž to szalonego o// byczay/ choćia go niepytáia/ tedy powieda. A kát tháki može być od świádecthwá od// rzucon/ á ku świádectwu nie przypuszczon. Specu: Saxon: libro iij. artic: 31. Et libro j. articulo 8.

¶ Z Gody ktora strony miedzy soba vczynia/ y zakład w tym záłożą/ powinien kożdy dzierżec á iesliby ktora stroná zruszylá to a niechćiáłá te go dzierzec/ á poćiagnełáby o to do práwá dru ga strone: tenby powiedzyał/ że sie oto ziednał tedy bliższy tego dowieść Jednaczmi/ że sie zie- dnał/ á niżli ten co sie przy/ że iednánia nie by- ło. Speculo Saxon: lib: 1 artic: 8. Et Iure Municip: articulo 51. et arti: 53.

¶ Dowodzić ná ktora rzecz iest rok záwitv/ á ku wywiedzeniu Swiádkow/ rok y sześć nie- dziel/ ma być dan. Speculo Saxon: lib: 1 ar- ticu: 62. Et Iure Muni: artic: 75.

¶ O Imienie albo o dziedzictwo/ gdyby ko- mu przyszedł dowod: tedy ma dowodzić sámo siodm: A wszákoż práwo dzierży/ że może sá- mothrzeć/ gdy iedno z ludzmi osiádłymi/ á s tymi co do tegoż práwá przysłuszáia/ przysie- że. Iure muni: arti: 106 et arti: 107. et ar: 108.

¶ Ná Swiádki kto sie bierze/ ábo komu przy siege skaża/ á dosyć temu nie vczyni ná roku ná ktorym dowodzić ma/ swa rzecz tráci: oprocz ktoby legale impedimentum przyniosł/ czemu by tego ná ten czás vczynić niemogł. Specu: Saxon: lib: 1 artic: 62. et lib: 5/ articalo 12.

¶ Swiádkowi ktoryby świádczył zá kim/ iż

by mu

by mu kto przygánę vczynił: zárázem tego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Sáxon: lib: 1 articulo: 51.

¶ Człowiek kozdy bliższy iest/ gdzieby mu szło karánie ná gardle/ albo ná zdrowiu/ álbo też o imienie bronić tego/ á odwodzić sie/ niżli by go kto pokonáć miał. A tho sie ma rozumieć/ gdzie iáwna rzecz nie iest. Spec: Saxo: lib: 1. articulo 8. et ártticu: 15. Et artic: 18 et articulo 64. Et lib: 2/ arti: 26. Et lib: 3/ articu: 38. et artic: 37. Et iure Muni: Articulo 111.

¶ Ci ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy/ dochodzą swey rzeczy Swiádki godnymi/ albo dowody bárzo słusznymi/ álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro 1 articul 66.

¶ Dowod żadny nie iest dostátecznieyszy/ á pewnieyszy iedno ktory Sądowy iest/ bo thu iuż przysiegi nie trzebá: Abowiem co sie przed Sądem stánie/ tego iuż nikt záprzeć nie może Speculo Saxonum lib: 2/ artic: 18. et articulo 19.

O Przysiegách.

PRzysiadz gdyby kto miał o ktorą rzecz obwiniony/ żeby sie przysięgą odwieśc miał: tedy może chceli puścić przysięge powodowi/ co nań żáłuie: á powod mu iey záśie zdáć niemoże/ gdy ią przyimie/ iedno przysiąc chćieli. Acz to o Rękoymiách nápisáno ná przodku/ Ale też to ma być rozumiano o powodzie y o obwinionym. Spe: Sax: lib: iij. artic: 11.

¶ Ręki swey gdyby sie kto przeć chćiał/ że nie pisał listu álbo Chyrográffu/ álbo iákiegożkolwiek fálszu/ ktorymby nań dowodzono: thedy powod sámotrzeć przysiągszy/ bliższy nań dowieść iż to iego ręki pisánie/ niżli sie on odwieść. Iure Muni: articulo 109.

¶ Przysiegę iesliby komu skazano s práwá/ ktoryby był z inney Iurisdiciey/ to iest z innego práwá/ á czásby był iáko w práwie zową ligatus/ to iest wiązány/ w ktory czás żadnych przysiąg nieczynią: tedy sędzia niemá odkłádáć tákiey przysięgi: oprocz iżby stroná przyzwoliłá. A kożdy wszędy przysięgą odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemáż. Iu

re Municip: arti: 117. Et Specu: Saxon: lib: j. arti: 7. et articu: 15. et arti: 18. Et lib: ij. arti: 10. Et Iure Muni: artic: 46.

¶ Gdy kto po vmarley rece dlugu iákiego do chodzi/ Tedy ma sámosiodm przysiadz. vt de hoc Specu: Saxon: lib: j. artic: 6. A iesli tez kto ná kim dlugu dochodzi s świádki/ po⸗ winien s tylemże świádkow sie oczyśćic. Iu⸗ re Municip: articulo 103. et arti: 67.

¶ Zwyczay tez to dzierży/ że kogo winia o co/ á zwlaszcza o dlugi/ á on przysiega odcho⸗ dzi á czyni to iuż nieras/ ále wielekroćku ludz kiey szkodzie: táki iuż bywa podezrzány y nie⸗ dopuszczáia mu sámemu przysiegáć iedno s świádki. Tho sie zwyczáiem záchowywá/ á zwyczay dobry iest zá práwo. Bo kto czesto ná cudza szkode przysiega/ nieprzystoina rzecz áby mu sámemu wierzono.

¶ Przysiege komu skaża/ álbo że sie sam ná to pozwoli/ też przed Iednaczmi: Tedy gdy te⸗ mu dosyć nieuczyni/ rzecz swa tráci. A iedna czmi może kożdy dowieść nieiakiem iákoby sie to przed sadem dzialo. Spec: Saxon: libro j. artic: 8. et lib: ij. articulo 11.

¶ Gdyby kto przysiadz miał/ y byłby gotow to vczynić/ czásu náznámionowánego/ á po⸗

wodby przysiegi słucháć niechćiáł/bedac obli=
cznie/álbo też ná Roku niestánał/áby przysie=
gi przysłuchał: Tedy ten iuż od przysiegi wo=
len/yma to iuż ták ważyć iákoby przysiagł: o=
procz żeby ten co miáł przysiegi słucháć/ vka=
zał legale impedimentum. Czemuby ná ten
czás niemogł być. Spe: Saxo: lib: ij. arti: 11.

O Jednániu á Zgodách.

WEdnánie ktoreby sie stáło nieprzed
sadem / thedy siedmiá świádkow
ma być dowodzono: y ma te moc
iednánie/iáko też rzecz osadzona:
Abowiem / przysłusze tho / wiáre chowáć
miedzy ludzmi/ co sie ieden ras podoba y stá=
nie/tego trzebá strzedz y dzierżeć. Aczkolwiek
nápisano iest w Texćie/ iżby sámosiodm miał
dowieść iednánia: Ale iednák ták w prawie
nápisano/że iedno sámotrzeć dowodzi. Jure
Muni: artic: 52. et 53. Et Specu: Saxon:
libro j. articulo 8.
¶ Jednacze gdy iednáia/ tedy co wyrzeka á=

by to dzierżano/ zakład záłożyć máia. Jure Municipali articulo 53.

O Rękoymiách.

Rękoymie są dwoi/ iedni ktorzy ręczą/ zá kogo przed sądem/ álbo vrzędem. Drudzy ktorzy ręczą tám ná stronie/ ci mogą ieśli się przą Rękoienistwá przysięgą odiść. Ale rękoimie co są downie ręczą/ tedy gdy Iściec niestánie/ powinni zań odpowiedáć/ á ná Imienie/ álbo ná maietnośći dłużnikowe niema się sięgnąć wierzyćiel/ áż pierwey z Rękoymią czynić będzie ten kto pożyczył. Specu: Saxon: libro iij. arti: 9. et Jure Mun: arti: 117.

¶ Rękoymie powinni są zá tego odpowiedáć zá ko° ręczą y kogo ręczą ná postáwienie/ powinni go stáwić: á ieśli go niestáwią/ tedy powinien zań płáćić: oprocz gdy kogo wyręczą/ o ty rzeczy o ktoreby kto gárdło zasłużył/ á wtym vćiecze wyręczony/ Tedy tych pokut/ kthoreby on miał mieć/ niepowinni oni nieść/ iedno powinni płáćić zań/ to coby wedle Práwá vstáwy/ á ważnośći oney rzeczy było. Spe: Sax: lib: j. articu: 65. Et Jure Muni: arti: 31.

¶ Potomkowie powinni Rekoymie wyba-
wić/z rekoiemstwá/ty ktorzy reczyli zá Oycá
ich ktory vmárl. Nieśli imienie álbo maietno-
ść po vmárłym wezma/powinni dlug zápłá-
ćić: Jeśli nic po nim nie wezma / płáćić niepo
winni. Spec: Saxo: lib: iij. arti: 10.

¶ Rekoymia ieśli zá kogo reczyl/iż miał przy
śiadz/tedy ieśli vmrze ten zá kogo reczyl / po-
winien sam rekoymia przyśiadz/ to co Iśćiec
vczynić miał/álbo zań płáćić. A gdzieby w tá
kiey mierze Rekoymia przyśiadz niechćiał/ te-
dy może puśćić przyśiege temu/ ktory go o re-
koiemstwo práwem gaba. A ten powod cho-
ćiaby mu záśie przyśiege wzdawał/ rekoymie-
mu/tedy nie bedzie záśie powinien rekoymia
przyśiegáć. Spec: Sax: lib: iij. artic. 11.

¶ Rekoiemstwo/ktore sadownie ma być czy-
niono: Náprzod o szkode/ ktoreyby śie trzebá
nádziewáć/iż kto ma dom zgniły może śaśiádo
wi przez to szkodá być/ ábo co podobnego kte-
mu/Albo iż śie kto iśći/áby stał ku Práwu á v
spráwiedliwił śie. Też Opiekunowie/ ktorzy
czynia istote Dzieciam ktorymi śie opiekáć má
ia. Iure Muni: artic: 27. Et Spe: Saxon:
lib: j. arti: 65. Et lib: iij. artic: 17.

¶ Rekoymie gdy zá kogo recza spolna reka/

iesli iednego zá wszytki pociagna do Práwá/ wszytek dlug płácic powinien. A wszákoz ma mu byc záchowaná Akcya przeciw drugim rekoymiam/ co snim reczyli/ áby swoie częśc co ná nie przyidzie zápłácili. Gdzieby tez ten ieden zápłácic niemogl/tedy iednák ná drugich ten komu dluzno/ dochodzic moze. Y gdzieby wszytki pozwano/ tedy iuz kozdy powinien zásie płácic co nań przyidzie/ zá co reczyli. A gdzieby kto dlug zápłácil/á ten komuby zápłacono/przálby sie tego/ Tedy temu dowod przyidzie ze dwiemá świadkomá/ kto powiedział ze zápłácil. A gdy ma kto rekoymia po kim/ thedy niemoze pierwey z Istcem dziáłac/áz pierwey z Rekoymia bedzie o to czynil. Specu: Saxo: lib: ij. artic: 6. Et Iure Muni: artic: 31. Et lib: iij. artic: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

¶ Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dluzno/tedy niemoze pierwey s swym dluznikiem czynic/áz z Rekoymia pierwey. Spe: Sax: lib: iij. arti: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

¶ Rekoymia gdy reczy konia/ álbo iákie bydle postáwic/á w tym koń álbo ono bydle zdechnie: Tedy iesli go pozowa/ áby ono bydle postáwil/ ma skore onego bydleciá przed Sad

 przyniesc

przynieść. A gdzieby mu niewierzono/ żeby onego bydłęcia skorá byłá/ ma przysiądz / tedy będzie wolen. Spe: Sax: lib: iij. artic: 10.

¶ Wyrzeczyłby ktho kogo ná postáwienie/ á tenby w tym czásie vmárł / żeby go rękoymia postáwić niemógł/ Tedy gdy dowiedzie rę/ koymia/ że iśćiec vmárł/ wolen od Rękoiem/ stwa / niepowinien zá to nic szkodowáć. Specu : Saxo: libro iij. artic: 10.

¶ Ná rękoiemstwo nikogo niemáią dáć ná więtsza summe/ iedno iáko iego máietność nie sie : oprocz długu : Tedy iáko wielki dług/ ták wedle tey summy ná Rękoiemstwo może być dan. Spe: Sax: lib: ij. artic: 10.

¶ Rękoiemstwo powinna rzecz stáwić/ gdy stroná żada themu kto imienia niema. Osiá/ diemu niepotrzebá : álbo gdyby ktho zakład dał/ gdyż kto ma czym płáćić / álbo zakład kłá dzie więcey czyni niżli ten co rękoymie stáwi. Spec: Saxo: libro ij. artic: 5. Et Iure Mu nicip : artic: 27. ⁂ ⁂ ⁂

¶ O Rękoiemstwo kto żáluie że mu ręczo/ no o dług/ ten kto przy tedy przysięże sam: á ie sli s światki żáluie: samosiodm ma przysiądz. Speculo Saxon: libro ij. artic: 6. Et libro iij. artic: 85. Iure Muni : ártic : 31.

Rękoymiemu

¶ Rękoymiemu wszytká obroná należy y ma ia mieć/ták iákoby ia też iego Iściec miał/ tho iest Principał/zá ktorego ręczył. Spec: Sa: lib: 2 art: 4. Et Iure Mu: art. 34. et ar: 117.

O Gwałciech/gwał townikách/o Mężoboistwie/ y o Ránách.

Kto komu Gwałt czyni/ á ná then czás w obronie gdy Gwałtowniká zábiye/nic zá to niepokupi/ iesli sámotrzeć thego przysięgą dowie/dzie/ iż tho ná swym gwałcie vczynił. Abo/wiem nie wkożdey rzeczy winien mężoboystwá/ á owszem ten co to swey obronie vczyni/ á kto broniąc ciáłá á żywothá swego/vdziáłá to/ma być rozumiano/ że słusznie á nie prze/ciw práwu to dziáłá. Lotry też ná drogách/ kożdy zábić może. Abowiem ten kto sie broni/ słusznie to czyni: á ten kto sie ná drugiego syę/gá/niespráwiedliwie to dziáłá. Specu: Saxon: lib: 2/articulo 69.

¶ Gwałt kto vczyni w dzień Swięty/ tedy

bronić go to niemoże: Ale przedsyę ma być sá=dzon / też y dnia świethego / gdzie by był poi=man. Spec: Saxon: lib: 2 árti: 10. et arti: 66

¶ Gwałtem ktoby komu Imienie wziął / kto reby nań miáło spáść / niedoczekawszy śmierci tego po ktorymby ie spadkiem miał wziąć / prá wo swe tráći. y Syn może być wydziedziczon tym obyczáiem / gdyby odiął Imienie Rodzi=com swym zá zywothá ich Speculo Saxon: lib: iij / articulo 84.

¶ Jesliby kthory człowiek był ránion / a v=márł z rány: álbo że ten co ránił wymawiał= by się tym / że nie z rány vmárł / ále że mu inna chorobá przypádłá: tedy ma to stać ná świá=dectwie Lekárskim / ktory ránnego leczył. A iesli gdzie sie tho stánie / że iedno ieden Lekarz iest tedy ma stać ná iego świádectwie / á zw/ łaszczá gdyż ná wielu mieyscách táki Lekarz przysyęgły bywa A iesliby vmárł thrzeciego dniá ránny: tedy iuż ma być rozumiano że z rá ny vmárł. Spec: Saxon: lib: ij / artic: 16.

¶ Zábicie głowy w Máydeburskim Práwie płaca ma być cáłym wergieltem / to iest dwá=dzieściá Złotych Polskiey monety: Ale wedle z wyczáiu / ktory się w Polskim Práwie zácho=wywa / Tedy s tych Miast / w ktorych wżdy sa

ludzie

ludzie znákomitszy zá głowę trzydzieśći grzy//
wien. W mnieyszych Miásteczkách Piętna//
śćie grzywien. We Wsi/ Dziesyć grzywien.

¶ Komu wezmą Imienie gwalthem/ álbo s
niego wybiyą: Napierwey/ nizli sie tez thá
spráwá przetoczy álbo dokona/ ma być wdzier
żenie wrocon wybity. Y gdzieby go do Prá//
wá ćiągniono/ álbo pozywano/ niepowinien
odpowiádáć/ ázby mu pierwey imienie wro//
cono/ ktoremu gwałtem wzietho. Speculo
Saxonum libro ij/ articulo 10.

¶ Ci co zábijáią Oyce/ Mátki/ Dziádá/ Cio
tkę krewne swoie/ álbo ácżby sam niezábył/ że
o tym wiedział/ álbo náprawił: zászythy w
worzez zwierzęty/ ktore są w Prawie nápisa
ne/ ma być w wodę wrzucon/ á vthopion.
Speculo Saxonum lib: ij/ artic: 14.

¶ Ná Gwałćie álbo ná złym vczynku kogo
poimáią: ná Rękoiemstwo nie ma być dán: iá//
ko o tym Specu: Saxon: lib: iij/ artic: 9. Et
Iure Municipali artic: 117. Acz tez przy/ te//
dy go tho wspomoc niemoże: Abowiem Po//
wod sámosyodm go poprzysyądz á dowieść
náń może. Ortelu thez łáiąc: á przeto przeć sie
niemoże/ gdy go ná iáwnym vczynku poimá//
ią: álbo tez vczyniwszy że vćieka/ imaią wtym

álbo ieśli krádzione rzeczy w iego śkrzyni/ ábo w komorze/ gdźie sam klucz nośi nayda śie: oprocz żeby ktho inny klucz nośił/ albo żeby go indźie chował/ żeby go kto dostáć mogł: ábo że by były rzeczy ták máłe/ żeby ie mogł dziurá ál oknem wrzućić/ Thedy śie o tákie rzeczy sprá wić może/ że ich nie vkradł/ áni o nich wiedział. Speculo Saxo: lib: ij. articulo 35.

¶ Kto zábije vmyślnie/ wedle Práwá ma być karan. Kto zábije przygodnie/ iż to iáwno bedźie/ gárdłá stráćić niepowinien/ iedno zápłá ćić. Spec: Saxon: lib: ij. artic: 38.

¶ O Rány nie może być obwinion/ iedno ieden z drugimi czynić może iáko s pomocniki/ iż śie mogą odwieść: A wszákoż y pomocnicy ieśli śie znáią że byli/ Tedy będą ták winni/ iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum libro iij/ articulo 46.

¶ Zá gwałtowne rzeczy poczytáią/ co w práwie Máydeburskim zową Manuale factum złodźieystwo kogo ná nim vchwycą: Mężoboystwo/ vmyślne/ nieprzygodne: gwałt domowy: álbo theż y gdźie indźie rozboy: v kogo theż rzeczy krádzione nayda w iego komorze/ gdźie sam klucz nośi/ czego by oknem wrzućić niemożono. Speculo Saxonum libro 1.

artic: 26.

artic: 26. Et lib: ij artic: 35. et artic: 54. Et Iure Munic: arti: 27. et artic: 115.

¶ Gdyby kto miał krzywdę od kogo/ á Práwem tego niedochodząc/ ſamby ſie tego mśćił tedy práwo iuż ſwoie tráći. Bo nikt w ſwey rzeczy Sędzią nie ma być/ áni ſam ſobie ſpráwiedliwośći dźiáłáć/ á gwałthu drugiemu. Speculo Saxon: lib: iij articulo 13.

¶ Sine rány kto obwiedzie Vrzędem/ á vkaże ie: bliżſzy iuż ná nie dowieść niżli ten/ kogo winią/ gdyby przał á chćiał ſie odwieść Iure Municipali articulo 89.

¶ Gwałtem nikt nikomu imienia nie ma bráć áni dzierżenia odeymowáć: álezby pierwey práwem doſzedł tego/ iżby mu dzierżenie przyſądzono. Ieſliżeby też rzecz kto ſwoie ná náłaſł v kogo/ á gwałtem ią wźiął: rzecz one tráći. Ieſliteż kogo gwałtē z dzierżenia wypędzi iáko gwałtownik/ ma być karan. Ieſli też kto mnimał że iego rzecz á wziął cudzą: tedy gdy przyſięże/ że tho omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz ſtoi ma płáćić: gdzieby thego niedowiodł przyſięgą/ tedy ma być karan iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib: ij articu: 70. A to co gwałtem dzierży á nie zá żadnym Práwem

tedy dáwności w tym niemász. Specu Saxo lib: iij: articulo 4. Et lib: i artic: 29.

¶ Gorace Práwo kogo ima ná nim/ że mu o Gárdło idzie/ iáko o Meżoboystwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Czterzy á dwádzieścia go dzin. A gdy minie gorace práwo/ tedy oprocz słuszney przyczyny/ iżby ná then czás przeciw tákiemu niemożono postepić: o gárdło iuż tákiemu nie idzie/ ále płácić á dosyć czynić ma. Spe: Sax: lib: ij artic: 9 et lib: i art: 66.

¶ Gwałt domowy/ álbo gdyby kto złodzieiá w domu swym zástał: tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iest iuż paczatek skargi/ á zá tym pokonáć go sámosiodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iać niemożono. Spec: Saxo: lib: ij. art: 64. Et Iure Muni: arti: 36. et arti: 37. A gdzie by zárázem gwałtu nieobwołano: thedy iuż sie bliszszy odwieść obwiniony. Iure Muni: artic: 38. A tákie wystepki gdzie ie obwołáia á dowod iuż ná nie bedzie iásny/ Tedy iuż poprzysiegáć nietrzebá. Speculo: Saxon: libro j. arti: 15. Et Iure Muni: arti: 40. A iáko złoczyńce/ o ktory iáki wystepek máia być káráni/ tedy to iest. Specu: Saxon: libro ij. articulo 13.

¶ Zá rány nieszkodliwe szelagow trzydzieści á sedziemu zá winę/ szelagow osm. Speculo Saxon: lib: ij. arti: 16. Támże w tym Artykule stoi: Gdzieby też pálec álbo zab wyćieto álbo wybito/ záplátá ma być/ Wergeltu dziesiata część: tho iest kopá/ á Sedziemu szelagow sześćdziesiat. A ty szelagy wedle Práwá Sáskiego/ sa ieden zá dwánaście pieniedzy. A wszákoż práwo pospolite to iest Státuth Koronny/ obmawia ták/ że o rány y o głowę w Mieściech y we Wsiach nie Maydeburskim práwem ále Polskim ma być sadzono. Aczkolwiek thego nie nápisano/ po czemu głowá ma być płácona/ Człowieká Mieystiego: A wszákoż zzwyczáiu ták dzierża/ iż z tych Miast gdzie sa wżdy ludzie znákomitszy álbo kupieccy/ tedy zá głowę Trzydzieści grzywien. Z Miásteczek tych mnieyszych tedy pietnáście grzywien. Zá Kmiećiá Dziesięć grzywien.

¶ Ku gwałtowi gdy ij obwołáia/ kozdy powinien bieżeć. vt de hoc Specu: Saxo: lib: j. arti: 53. Ktoby niebieżał/ w karánie vpada. Specu: Saxo: lib: ij. arti: 71. A wszakoż w Mieściech zwyczay á postánowienie iest/ iż nie wten czás gdy kto ná gwalt woła/

ále gdy zádzwonia ná Ratuszu ku gwalthowi bieżeć máia: á to dla tego / snádźby kto pijany / álbo szálony záwołał / zá máła álbo zá żadna przyczyna / zá czymby sie mogło wiele złego sstáć: ále gdy zádzwonia / iuż iest znák / że to idzie s stárszych / á z vrzędowego roskazánia. A ták w Mieiściech máia thego pilnie strzedz / áby dzwonek ták był chowan / á opátrzon / áby dzwonić weń nikt niemógł / iedno kiedy vrząd roskaże: zá dobra bacznościa / áby sobie w tym szkody nievczynili / á nie vpádli w ty pokuty / ktore w Polskiey Korony Práwie ná to sa postáwione.

O Złodzieystwách / o kradzionych álbo nálezionych rzeczách.

KRádzione rzeczy niemaia idź nikomu ku pożytku: ále ktoby ie zástał máia mu być wrocone: á dawnościa sie nikth w tym niemoże bronić / choćiáby dawno kupił krádziona rzecz: A zwłaszczá w tych rzeczách tym wie-

cey /

cey / ktorych iáwnie nieukázuia: Ale choćby rzecz widoma / iedno że krádźiona / iáko koń / bydle / ktoby s kąd przyiął á poznał / tedy w tey rzeczy dawność nie idźie: A wszákoż niemo// żebyć rozumiano / áby sam vkradł / gdy thego nietáił. Spec: Saxon: libro ij. articulo 36. Et Iure Muni: articulo 56.

¶ Konia gdy śię kto imie v kogo / álbo rzeczy krádźioney: tedy gdy śię ćiągnie ná záwodźce ten v kogo zástano / mamu być dopuszczono. Iure Muni: artic: 132. et artic: 135.

¶ Rzeczy náleźioney ktoby niewroćił: á náy da ia v niego / ma być karan iáko o złodźiey// stwo. Tákże też v kogoby krádźiona rzecz zá// stano / w iego skrzyni / álbo w iego komorze / do ktoreyby sam klucz nośił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodźieistwo: oprocz żeby ták máła rzecz byłá / ktoraby oknem wrzućić mogł: tedy śie sprawić ma że niewiedźiał. Spec: Saxo: libro ij. articulo 35.

¶ Złodźieyskie rzeczy v kogo zostáną / á do// wiodłby że ie kupił / ieśli nie Istcem / tedy Lit// kupniki: tedy mu iuż o karánie nieidźie / Ale zá co kupił / tedy ty pieniadze tráći. Speculo Saxonum libro ij. articulo 36.

¶ Gdyby kogo obwiniono o rzecz krádźioną /

ktoraby vniego záſtano/á on by zaſtępce poſtá wić niemogł/od ktoregoby to miał: tedy gdy ſie Litkupniki wywiedzie/iż to kupił/o gar// dło mu nieidzie: Ale powinien to co v niego záſtáno gdy dowiedzie ten czyia rzecz ieſt wrocić: álbo ieſliby tey rzeczy niekrył/ á iáw// nie ia vkazował / ieſli ná koniu/ iżby ná nim iáwnie ieżdził/Tedy zá dowodem tego/ czy// iáby to rzecz byłá własna vkrádziona/ powi nien wrocić: á nic innego o to niepokupi/ten co v niego záſtano/iedno te rzecz tráci. Spe culo Saxo: lib: ij. artic: 35. et lib. iij. artic: 36. Et ad idem Jure Muni: artic: 56.

¶ Krádziona rzecz ſwoie/ gdyby kto v kogo záſtał/niema iey gwalthem bráć: A ieſliby ia gwalthem wziął/ może być poiman/y przed Sadem o to obżáłowan. Jure Munici: arti: 27. et artic: 112. Et Speculo Saxon: lib: ij/ articulo 25. Et artic: 70. et artic: 35.

¶ Ktho co naydzie á nie wroci/ álbo chowa ſkrycie/á potym to nayda v niego: zá złodziey ſtwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodzie yſka kupi/tákże ia też chowa ſkrzycie. Ale cho// ciá kto rzecz złodzieyſka kupi niewiádomie/ á nie tái tego/ niechowa ſiey ſkrycie/ okázuie ia

iawnie

iáwnie/ then zá zlodzieiá nie może być mian Speculo Saxonum lib: ij ártic: 37.

¶ Złoczyństwo/ czworákim obyczáiem może ieden popełnić: iesli sam co vczynił/ iesli rá-dził innemu ná to: álbo iesli roskazał: ábo iesli złoczyńce przechowywał/ álbo rzeczy/ ták zło-dzieyskim obyczáiem od nich bierze. Specul: Saxonum libro ij/ articulo 72. Et Iure Mu-nicipali Articulo 51.

¶ Zboże álbo owoce/ gdy kto wnoci s Polá v-krádnie/ álbo s Sádu/ álbo z Gumná/ thedy ma być obieszszon: á zwłaszczá o zboże. A iesli by wednie kradł/ Tedy ma być ściet. Iure Mu-nicipali ártículo 38. Et Speculo Saxon: libro ij/ articulo 39.

¶ O Rzeczy krádzione Dziedzicy álbo Po-tomkowie nie powinni odpowiádáć/ po śmie-rći swego Oycá álbo Brátá: oprocz izby zá ży-wotá poczełá sie o tho rzecz z ich Oycem/ álbo Brátem/ po ktorych spadki biora: álbo izby do świadczono/ izby tákie rzeczy ostáły po vmár-łym/ á oni ie wzieli/ y vżywáli ich: tedy w tá-kiey rzeczy odpowiádáć powinni. Speculo Saxonum lib: 1 articulo 6.

O wiezniách

O Wiezniách á o Złoczyńcách.

WIeznia żadnego Vrząd żadny áni nikt nie ma puſcić / bes iego woley. Gdy też kto kogo da wſádźić o dług álbo o iáką ſwą krzywdę / á do kaźni go przyima / w Mieśćie / albo też we Wsi: A gdzieby go ktożkolwiek wypuſcił: Tedy ſam ma dosyć czynić zań. A gdzieby vciekł bes dobrowolnego wypuſzczenia / Thedy ma przyſyądz Sędzia / to ieſt Woyt álbo Burmiſtrz / iż do thego przyczyny nie dał. vt de hoc Iure Municipali artic: 17. Y powinien Sędzia álbo vrząd opráwić á opátrzyć dobrze komorę / gdzie ſadzáią / iáko o thym Iure Municipali articulo 59.

¶ Gdy kogo wſádzą żeby ná gárdło ſiedział: ieſli ij dádzą ná Rękoiemſtwo / thedy wedle Máydeburſkiego práwá / iuż mu o gárdło nie idzie / Ale ma iuż być innnymi winámi ábo pokutámi karan. Speculo Saxon: lib: 1 articulo 65. Et Iure Municipali articulo 27. et articulo 117. ⁖ ⁖ ⁖

Náśmierć

¶ Ná śmierć nikogo ſkázáć nie máia/ iedno álbo áż ſie ſam wyzna/ álbo go pokonáia / ábo ná iáwnym vczynku ima: y áczby złodziey ko// go powołał/ y śmierćia to ſwa zápieczętował Tedy ten kogo powołał może ſie odwieść ſwa przyſiega oprocz żeby inne świádectwo á do// wod przećiw iemu było Speculo Saxonum libro iij/ articulo 39.

¶ Gdyby Złoczyńce chćiano imowáć/ á on by ná Cmyntarz vćiekł ábo do Kośćiołá: tákie go Kośćioł nie ma bronić. ¶ Zyd vczyniwſzy co złego á do Kośćiołáby vćiekł choćiaby ſie też krźćić obiecował: może być wzieth/ á owſzem gdzieby ſie bronił/ gdyż żydom z bronia chodźić zápowiedziano. Speculo Saxo: lib: ij arti: 2. Też Sługi niewolne kto ie ma: Thátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić nie// ma/ y owſzem wydáć. Co Lośćioły łupia álbo gwałca tez ich bronić niemáia/ álbo co dziew// ki álbo Niewiáſty gwałca/ álbo Mniſzki/ ál// bo iáwne Cudzołożniki/ gdyby ie goniono/ że by tám vćiekáli/ niemáia ich bronić. Iure Mu nicipali articulo 9.

¶ Cudzołoſtwá iáwne/ ty máia być záwſze karáne/ ták Meżczyzná iáko białe głowy: nie ma thego vrząd nigdzie dopuśćić: y owſzem

gárdłem o tho wedle Práwá záwsze karano. Speculo Saxonum libro ij/ articulo 13 Et libro iij/ articulo 1.

¶ Też in legibus Lex Iulia karze cudzołożniki: teras ty rzeczy bárzo sie zábieżáły/ że nikogo o to niekarza: á też pan Bog kaźni dopuszcza/ o iáwne rzeczy/ iáwnie kárác raczy.

O Pożodze.

Pozogá iż to iest zły á okrutny vczynek: Tedy te spráwe obwiniony o Pożoge ma czynić: iż gdy go obwinia przed Práwem/ iż spalił Dom/ Gumno: Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánowáć/ troie osmnaście świádkow: A powod ten kto żáluie/ komu sie krzywdá y szkodá stáłá/ ma obráć s nich osmnaście s ktorymi obwiniony przysiądz będzie powinien. A gdzieby sie niespráwił/ tedy gdy go powod poprzysięże/ ogniem ma być spalon: czym zgrzeszył/ tym ma pokutowáć. A táki Sąd o pożodze/ tedy Polskim Práwem sądza/ á nie Máydeburskim/ ácz też y w Maydeburskim práwie o tym nieco nápisano.

O fálszo-

O Sfálszowániu iákiey rzeczy albo kupiey.

Rzecz iáka gdyby kto przedał fálszywa/ A ten co kupił wini go o tho/ że mu rzecz fálszywa przedał: Jesli sie przy że nie przedał/ álbo ácz sie zna że przedał/ ále powie że niewiedział/ á nieprzyrzekał mu zá fálsz: tedy ten co kupił/ sámotrzec ma nań dowieść/ że mu zá dobra kupia przyrzekł. Jure Muni: articulo 99.

¶ Gdzieby kto ná kogo fálszywie skárżył/ á ten obwiniony/ zá ta skárgaby ćieszkość iáka/ álbo więzienie podiał: gdyby sie tego potym spráwił/ że był niewinnie oskárżon: tedy ten co nań żałował/ toż ma ćierpieć co on ćierpiał. Speculo Saxon: libro j. artic: 69. Et Specu: Saxon: libro ij. artic: 8. Et Speculo Saxo: libro iij. articulo 69.

O opiekunách.

O Opiekunách.

OPiekuni Vrząd od wierzchniego
Páná / álbo Mieyski powinien o//
pátrzyć : áby Opiekunowie śie vi//
śćili / áby Dźiećinnych rzeczy nieu//
trácili : Oprocz tych Opiekunow / kthore O//
ćiec vstáwi / ći niepowinni Istoty czynić.
Specu: Saxon: libro j. artic: 23. Et Iure
Muni: artic: 26. et artic: 49.

¶ Opiekuny może kożdy vstáwić Dźiećiam
swym / mimo inne przyrodzone / Tylko áby to
vczynił przed Sądem / á powiedźiał przyczy//
ni / czemu to czyni. Opiekun też przyrodzony:
powinien Inuentarz vczynić / y viśćić Siero
tam ich dobro / áby im tego nieutrácił. Y nie//
może Opiekun skáźić / zniśćić / imienia Dźie//
ćinnego áni przedáć / zástáwić / áni z dzierże//
nia swego wypuśćić. A gdźieby śieroty vmár
ły / ktoremiby śie opiekał / Tedy y tym ná ktore
spádek po nich przyidźie / powinien liczbę czy//
nić : iáko o tym Spec: Saxo: lib: j. arti: 23.
Et ad idem de Tutoribus lib: j. articulo 42.
Ale ći Opiekunowie / ktore Oćiec vstáwi / mi
mo przyrodzone Dźiećiam swym / ći niepo//
winni tákiego Inuentarzá czynić : A to s tey
przyczyny / iż nie sámi do tego przychodzą / ále
ie Oćiec vstáwył / y wierzył im tego / Tedy

wszytká

wszytka spráwá Opieki/ iuż ná ich wierze zá- leży. A iákie imienie Opiekun weźmie w swo ie opieke/ tákie zásie wrócić powinien. A iesli ma z dziećmi imienie swoie spolne: nierozdziel ne: tedy gdy Dzieci ku látom przyida/ imie- nie snimi rozdzieliwszy powinien im liczbe czynić á imienie im puścić. ¶ Też Opiekun gdzieby iásne dlugi zápisane/ álbo z Dekretu Sadowego/ á spráwiedliwie ich Oycá plá- ćil/ á oni by tego przyiać niechciály: tedy bliż- szy Opiekun tego dowieść wedle Práwá/ niżliby ony tego odeprzeć miály Iure Muni- cipáli árticulo 26.

¶ O Piekun przyrodzony gdzieby Inuenta- rzá nieudziałál: tedy powinien wszytki dlu- gi záplácić/ choćby máietnośći Dziedzinney ták wiele niebyło. Spec: Saxo: libro j. arti: 6. et árti: 23. Gdyż to kożdy ku szkodzie czyni sobie/ kto sie wedle Práwá nie záchowywá.

¶ Opiekun/ Niemoże imienia Dziećinnego przedáć/ áni zástáwić iedno s thych przyczyn: Naprzod gdzieby przyszło Wiáno záplácić/ że by go Niewiástá czekáć niechćiálá/ á nie było skad inád záplácić/ żeby gotowych pieniedzy niebyło/ iedno z imienia Dziećinnego/ musiá loby sie płáćić. ¶ Druga przyczyná/ gdzieby

táki głod przyszedł/ żeby inák wyżywić sie thy dzieci co wopiece sa niemogły: gdyż y kościelne rzeczy/ słusznie ná ten czás w taka przygode moga bić przedawáne. ¶ Thrzecia/ żeby broniac Imienia dziecinnego/ nákłádáiac ná práwo/ ábo broniac ich od gwalthu/ żeby O-piekun innák obronić ich niemogł/ prze vbo-stwo ich: álbo gdzie też rzeczy sierocce/ v ży-dow były zástáwione/ żeby szłá ná to lichwá/ álbo inne szkody stad przychodziły: álbo dłu-gi iáwne/ ná kthorychby były álbo zapisy álbo Chyrográfy/ ktore sie s Práwá płácić muszá/ oprocz tych przyczyn ktore sie nápisáły/ prze żadna inna przyczyne niemożc imienia Dziecin-nego przedáć/ zástáwić Opiekun. A wszákoż kożdey przyczyny s thych Opiekun powinien dowieść. A iesliby ich imienie było przes Opie-kuná rozprzedano/ Práwem tego doydz mo-ga: oprocz gdzieby Opiekun vkazał/ że ku ich sie to pożytku stáło/ tedy chcali imienie mieć/ themu kto kupił musza pieniadze odłożyć. A gdy przyida ku látom/ thedy ku tákowemu i-mieniu niemoga przychodzić dłużey/ ieno po-ki rok y dzień nieminie/ to iest rok y sześć Nie-dziel: gdyby byli támże praesentes/ gdzie imie nie ich/ iáko zowa pod iednym Dzwonem.

Ale iesliby ie w cudzych Ziemiách chowáno/ tedy im dawnosć niezydzie/ iedno we Trzydzie sci lat/ y w rok y w dzień/ to iest w szesć Nie/ dziel/ iáko o tym Iure Muni: articulo 26.

¶ Sieroty bes Opiekunow swych nic czynić niemoga. Opiekuná też niepożytecznego/ á szkodliwego/ przed Práwem może Mátká/ ál bo Bábá Dziećinna obżałowáć: á Opiekuny tákie siedmia swiádkow máia pokonáć. Acz kolwiek w Práwie nápisáno/ że Niewiásty niemoga nic czynić ani winić nikogo/ iedno o swa własna krzywde. A wszákoż osobne prá wo vczyniono dla sierot: że zli Opiekuno/ wie moga być przes Niewiáste obwinioni. Speculo Saxonum libro j. articulo 41. Et Iure Muni: artic: 26.

¶ O Piekun gdy Dziećiku látom przyida/ powinien Imienie spuśćić: A gdzieby niech/ ćiał spuśćić/ Tedy ma przywieść ten kto imie/ nie swe mieć chce/ przed Sad dwu przyrodzo nych z rodzáiu Oycowskiego/ á dwu z rodzá/ iu Mátczynego/ ktorzy máia wyznáć látá ie/ go: tedy mu Sad ma przykazáć imienie: á O piekun ie powinien spuśćić. A látá dźiećiam Páchole we czternaśćie lat/ á dziewczka we trzynáśćie: Iure Municipali articulo 26.

¶ Opiekun opieke tráci/ gdy się niewiernie w opiece záchowywa/ álbo iesliby był w nieprzyiázni z Oycem tych sierot/ ktorymiby się opiekáć miał: álbo gdzieby Dziecinne rzeczy zle roszszáfował/ przedał á vtrácił: álbo iesli dzieciám pożywienia niedawa: álbo iesli nieuczyniał Inuentarzá rzeczy Dziecinnych: álbo gdyby pieniedzy ktoreby z Opieki przychodzyły niekładł sierotam/ álbo imienie ich niewiernie spráwował: Tedy tákiego Opiekuná mogą winić Mátká/ Bábá/ Ciotká tych dzieci/ ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dziecinnemu czyniłá: álbo żeby też ten Opiekun/ długow oyca ich ná nich/ bedac sam ich Opiekunem dochodził nieczekáiac ich lat. Spe: Sa: lib: j. arti: 41. Et Iure Muni: arti: 29.

¶ Opiekuná gdzieby niebyło/ tedy pan wierzchni/ álbo vrzad Ráyce w Mieyscie máia postáwić Opiekuny/ ktore zowa Łacinnicy Curátores Specu: Saxon: libro j. artic: 41. et artic: 47. Et Iure Muni: articulo 26.

¶ Opiekun niemoże imienia dziecinnego kupić/ áni sam przez się/ áni tym obyczáiem/ iżby innemu przedał/ á on potym od niego dostał: czego niema czynić/ dla podezrzenia y oszukánia. Spec: Saxo: libro j. articulo 44.

¶ Opiekunow Matka powinna od vrzedu prosić Dzieciam swym/gdzieby Opiekunow niebyło: gdzieby tego nie vczyniła/tedy gdy/by Dzieci zmárły/spadku niebedzie sie mogła po nich domágáć/ wedle Práwá Cesárskie/go/do ktorego sie vćiec máią/gdy Máydebur skiego niestawa. vt de hoc Specu: Saxon: libro j. articulo 23. .//. .//. .//.

¶ Nápisano dostátecznie w Práwie/ áby śieroty niebyły niwczym oszukáne: y dano o/byczay / iáko sie Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż mało ich/co to dzierżą/ Przyiá/ćiele o to niedbáią/Vrząd tego niedoyźrzy: te dy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sie szkody á krzywdy sierotam dzieią/ták iż dzie/ći ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyi dą/ábysie im to spełná wroćiło/co im spráwie dliwie należy: zwłaszczá gotowe pieniądze/ y inne rzeczy ruchome: O co sie trzebá báć gniewu Bożego/y karánia zá to tym ná kto/rych to należy.

O Dzieciach kthore lat niemáią.

Dziećie poki do lath rostropnych nie przyidzie / o żadny wystep ná gárdle nie ma być karano: Jesliby thież kogo zábił / álbo ochromił: Thedy Opiekun z iego Imienia powinien to nágrodzyć / záplaćić: tákże y szkody / ktoreby dziećie vczyniło / gdyby ná nie wedle Práwá dowiedziono. A iesliby ktho Dziećie zábił / záplaćić ie ma iáko głowá niesie. Jesliby też kto cudze Dziećie miotłą ábo záwłosy skarał / gdy iedno przysieże / iż to vczynił zá wystepem iego: nic zá to nie pokupi. A wszákoż Dziećie niegdy bywa karano / zá wielki wystep / ktore iuż iest blisko lat rostropnych: Ale iesliby był ieszcze bliszszy Dziećinstwá nizli lat vstáwionych / to iest Czternásćie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ále Opiekun zań záplácić ma.

¶ Dziećie / á szalony / gwałtu vczynić niemoga: Bo gwałtu niemoże nikt vczynić / iedno ći co to czynią vmyslnie á dobrowolnie: á dzieći y szaleni / ći rozmysłu niemáią: A ták ná gárdle niemáią być karani / tylko szkody ktore vczynią / máią być płácone. Specu: Saxon: libro ij. arti: 65. et libro iij. Articulo 3. Et Iure Municipáli articulo 38.

¶ Dzieci gdy Oćiec vmrze / niepowinny zá-

dnych dlugow płáćić zá Oycá vmárłego/ álbo zá Mátkę/ ieśli im czego Rodzicy nieodumrą/ á ieśli po nich żadnego spadku niebiorą: A ieśli wezmą/ tedy powinni będą dlugi płáćić. Specu: Saxon: libro iij. articulo 10. Et libro j. articulo 6.

¶ Dziećie ieśliby ktho wśádził ná koń/ thák twardousty/ ktoryby zádzierżeć sie niedał/ á przesztoby ono Dziećie zábił: pan onego koniá powinien zápłáćić/ iáko wedle práwá iest/ ieśli koń swoy mieć chce. Spec: Saxo: lib: ij. arti: 40. Et Jure Muni: artic: 38.

O Testamenciech.

TEstámentem áni Męszczyzná áni Zeńskie pogłowie/ imienia swego nikomu dáć/ w chorobie leżąc niemoże/ bes przyzwolenia Dziedzycow á Potomkow. Acz w Duchownym práwie stoi iż ostáteczna wola ma być kożdemu wypełniona: to sie ma rozumieć/ o tych ktho rzy wolni są/ w swym imieniu/ gdy to vczynią we zdrowiu/ y będąc w dobrey báczności: tedy tákiego Thestámentu/ gdzieby siedmia

świádczono/ álbo iżby przed vrzędem tháki Teſtáment był vczynion: Dziedzic dzierżeć powinien. Ale ruſzáiące rzeczy/ ty može od//dáć wedle woley ſwey kożdy. A ták ſie to ied//no rozumie o tych rzeczách ktore može Teſtá//mentem legowáć/ to ieſt ruſzáiące rzeczy. Iu re Municipali articulo 65.

¶ Teſtámentem też Zoná iáko y kto inny/ niemoże nic oddáć/ bes przyzwolenia Męžo//wego/ y ruchomych rzeczy. A Gierády tey nie może oddáć choćiáby też y Mąż przyzwolił. Spec: Saxo: libro j. artic: 31. et artic: 52. Et Iure Muni: artic: 65.

¶ Teſtámentu śiedmia świádkow dowo//dza/ gdzieby vrzędnie nie vczynion/ á wiáry mu niedano. Spe: Sax: libro j. articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

¶ Teſtámentem prze to niemoże nikt nic od dáć bes przyzwolenia dziedzicow: A s tey przyczyny to vczyniono/ iż Oycowie niebácz//ni/ álbo nie miłośierni/ oſtáwowali Dzieci ſwoie w vboſtwie; oddawſzy Teſtámentem/ od Potomſtwá ſwego/ iż nic álbo máło Dzie ćiam zoſtáwiáli/ co było przećiw dobremu o//byczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono/ áby Dzieciam máietność ich oſtáłá: ktemu też

kto co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czá//
su/ poki sam tego vżywáć może: Abowiem
kto co oddawa po śmierci/ iuż to nie iego/ á//
le iego Dziedzicow. Zoná też czyiá niema
być o to winioną/ kiedyby tákich rzeczy co zgi//
nelo. Spec: Saxo. libro j. articulo 52.

O Zastawnych/ ál- bo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczách.

JEsliby kto komu rzeczy stoiace álbo le
żace zástáwił álbo náiał: á potym on
komu náieto/ álbo iego Potomek
chćiałby przeć/ iżby w náymie dzier//
żał álbo wobligácyey: Tedy ten kto náiał/
bliszszy sámotrzeć przysiadz/ niżli on komu zá
stáwiono/ álbo náieto/ przysiega by sie miał
odwieść: oprocz tego/ iżby ten Dzierżawcá
mogł vkázáć/ że tam iákie dziedictwo ma/ ál//
bo iżby mogł vkázáć/ obronę kupná swego: the
dyże dwiema świádki gdy przysieże to odzier
ży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ ktore sie
iáwnie nieukázuia: tedy przysiega swa może
odidz. Ale gdzie o rzecz iáwna/ ktory sie poká
záć może kogo winia: tedy kto żáluie bliszszy
nań dowieść s świadki sámotrzeć: oprocz żeby

ktho vkazał/ rzeczy/ á powiedział/ że sa iego własne rzeczy/ á nie tego co żałuie: tedy blyższy dowieść mimo Powodá/ że to sa iego rzeczy własne. Spec: Saxo: libro j. articu: 15.

¶ Pożyczy kto álbo zástáwi koniá/ száty álbo ktorekolwiek rzeczy ruchome/ iesli ten komu zástáwia/ álbo pożycza/ przeda/ zástáwi/ álbo przegra/ álboby mu też vkradziono/ tedy ten kto zástáwił/ swych rzeczy pátrzyć á vpominác sie ma/ nie vkogo innego/ iedno/ temu vkogo zástáwił. Jesliby też vmarl ten vkogo zástáwiono/ Tedy od iego Potomká máia tego pátrzyć á dochodzić. Spec: Saxon: libro ij. articulo 60.

¶ Pożyczána rzecz kożdy powinien wrocić nieskázona/ niepogorszona/ álbo ták zápłácić wedle ważnośći. ¶ Ale kto da rzecz ku chowániu/ iáko Łácinnicy zowa in depositum/ ku wierney rece: iesli zgore/ ábo vkrádna/ ábo nieprzyiaćiel weźmie: tedy gdy przysiega dowiedzie ten comu chowáć dano/ że w tym zdrády álbo oszukánia nieuczynił/ áni przyczyny temu dał: tedy płáćić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona/ że tego vżywasz/ álbo vżywáć możesz: A ták wroćić nieskázone álbo záplácić ma. Ale to co

schowáć

schowáć dádzą/ponieważ vżywáć tego nie/ може/tedy też płáćić niepowinien/ieśli zginie gdy iedno dowiedzie/ten kto chowáł że wtym oszukánia żadnego nieuczynił. Spec: Sax: libro iij. articulo 5.

¶ Zástáwiłby kto vkogo bydle iákie/koniá/ albo mu náiał: gdy zdechnie/ Tedy ten kto ie chował/gdy przysiężę/że nie iego winá zdechło/ani dał temu przyczyny: tedy go niepowinien płáćić: tylko to tráći co ná nie dał/abo zá co ie náiał. Specu: Saxon: lib: iij. arti: 5.

¶ Gdyby kto máiac imienie w zástáwie budował: Tedy gdy imienie wykupia/ten co budował/może ono znieść chceli/ iáko swe. A ten ktoby wykupował/niemoże mu tego bronić. Ale ieśliby co zbudował/álbo opráwił/w tym domu ktory mu zástáwiono/czegoby w onym domu trzebá/iżby pobił álbo opráwić dał bes czego by dom bes szkody być niemogł: tedy ten co wykupuie/powinien opráwić tho/ co ná opráwę náłożono. Jure Mu: arti: 140.

¶ Rzeczy pożyczáney niema nikt kczemu innemu vżywáć/iedno tym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. ¶ Náprzykład: náietho by iednemu koniá ná mile: á onby ná nim iechał dalei: A ták w tey mierze powinien szkode płáćić/

deplácić/ieſliby ſie ktora przes to ſtaká. vt de hoc Spe: Sax: libro j. arti: 15. Et Speculo Saxonum libro iij. articulo 5.

¶ Pożyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żádney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu kto dał ſchowáć. Spe: Sax: li: iij. ar: 5.

¶ Kto ku chowániu rzecz ktora od kogo bierze/ma iáwnie bráć: dla tego / áſnadźby mu dano rzecz krádzioną chowáć/ ktoraby potym v niego náleziona: tenbyſie przał coby ſchowáć dáł. Tedy v kogoby ie náleziono/ o złodzieiſtwo mogłby być obwinion. Spe: Sa: libro ij. articulo 36. Abowiem kto rzecz krádzioną táiemnie chowa/ iuż ieſt iákoby ſam vkradł. Spe: Sax: libro iij. articulo 5.

¶ Gdy kto pożyczy/álbo záſtáwi rzecz ktorą ſwoie á zginie/ álbo ią vkrádną: v żadnego innego ſie iey niemoże vpomináć/ iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoi w Artykule lib: ij. arti: 32. że ktoby ſwą rzecz nálaſł/ v kogożkolwiek/ tedy iey dochodzić może: tho ſie ma rozumieć/ o rzeczách krádzionych/ á nie o pożyczánych: Bo pożyczáney/ álbo záſtáwioney rzeczy/ niema ſie ni vkogo włoſniey v

pominąć/iedno tám komu pożyczył álbo záſtá wił. Spec: Sax: libro ij. articulo 60.

O Naiemnikách/ á o naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie/gdzieby nań żałowano/ żeby náymu nie zápłácił/ á onby powie/dział że záplácił: ſámotrzeć tego ma podeprzeć że záplácił: álbo Pan gdzieby chćiał dowieść/ że mu niezápłacono/ blyżſzy dowieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed czaſem Naiemnikowi/ten co náymuie gdy mu Czynſzu Naiemnik niezápłáci: álbo gdy then co iego imienie ieſt/chce tám ſam mieſzkáć/álbo tám budowáć: álbo gdzie by Náiemnik w onym domu niepoczeſnieſie rza dził á ſpráwował. Spe: Sax: libro ij. arti: 59. Et Iure Muni: articulo 140.

¶ Gdy kto naymie dom álbo grunt/rola.&c. ſzkodá ktoraby ſie kolwiek zſtálá: tedy nie tego co náiął/ále co mu náleto ieſt/ gdzieby iedno dom álbo imienie wcále zoſtáło: ták iáko mu náleto: Ale w innych rzeczách/iáko w pożyt/

kách/szkodá ostawa przy Naiemniku: Abo-wiem gdy pożytek ma/ nieda wiecey iedno co zmowił: tákże też gdzie szkode ma/ niema dáć mniey/iedno iáko zmowił. Specu: Saxon: libro ij. articulo 59.

¶ Gdy ten vmrze co náiał/thedy Potomko-wie moga Naiemniká ruszyć. Spec: Sax: libro iij. artic: 77.

¶ Jesliby Pan chćiał ruszyć Náiemniká z i-mienia ktore mu náiał/ álbo żeby on też chćiał odidz á wtym náymie dáley siedzieć niechćiał: ma to y pan Naiemnikowi/y Naiemnik Pá-nu wczás opowiedzieć: iesli vmrze Naiem-nik/Potomek iego powinien z onego imienia zápłáćić/iákoby on sam zápłáćił: álbo iesli też Pan vmrze/tedy temu ná kogo imienie przy-pádnie/ma być zápłácono. Specu: Saxon: libro ij. articulo 59.

¶ Ten co naymie/ może Naiemniká/ gdy mu Czynszu niezápłáci/pociadząć/ niepozy-wáiac go do práwá. Iure Muni: artic: 140.

O Szkodách do mowych.

Strzechy

STrzechy dáchowey swego budowánia/ niemoże nikt ná cudzą ziemię puśćić: y powinien część Dworu swego grodzyć: gdzieby tego nieuczynił szkodę ktoraby Sąsiadowi vczynił/ powinien nágrodzyć. Gdzieby też Sąsiad ná Sąsiádá skárżył/ s ktorymby miał śćiánę spolna/ ażeby sie sciana kaźiłá/ dla stárośći/ żeby opráwy potrzebowálá: tedy ma terzecz przed Vrzędem opowiedzieć áby go w tym vpomioniono/ áby społem s Sąsiádem budował. A iesli nieskárży ten co sie szkody boi/ á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąsiad ktory przyczynę szkody dał/ opráwić to powinien: ále ono drzewo co vpádnie do dworu Sąsiádowego/ sąsiádowi przyiydzie. ¶ Żadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić/ áni kłaść do cudzego domu/ álbo dworu / bez przyzwoleniá tego/ ktoremu by to ku szkodzie było: Albo żeby s tym brzemieniem dom álbo on dwor kupion/ żeby to mogł zá prawem vczynić. Spec: Saxo: libro ij. artic: 49. Et Jure Municipali articulo 126.

¶ Kominy/ Wychody/ Chlewy świnie/ od śćiány albo od ogrodzenia Sąsiedzkie° / bliżey trzech stop niemáią być stáwiáne: y kożdy

komin/piec swoy/ma tak opátrzyć/áby iskry ktore leca domowi Sasiedzkiemu/nieszkodzi ly. Wychody też ktore kto czyni/podle Domu Sasiáda swego: tedy áż do ziemie ma ie zaw rzeć. Te vstawe vczyniono/ áby ieden drugie mu szkody nieczynil/áby kożdy piec swoy álbo komin opátrzyl/áby z iego niedbałośći szkodá niebylá. A ieśliby tákiego opátrzenia vczynić niechćial/powinien istote vczynić: ieśliby szko de vczynil/áby zá to dosyć vdzialal/ ábowiem chociáby Sasiad oto nieżálowal/przed thym: A wszakoż gdzieby sie szkodá z stálá: powi/nien opráwić/dla tego że to práwem opátrzo no/y vstáwiono iest. Spec: Saxo: libro ij. articulo 51. Et Iure Muni: artic: 124.

¶ Dom gdyby kto chćial budowáć álbo mu/rowáć: ieśli Sasiad chce snim spolna śćiáne budowáć/á nakład snim społem czynić: tedy niepowinien ieden drugiemu Plácu swego nic vstapić/iedno spolu śćiáne budowáć/ ál/bo murowáć. A ieśli sasiad niechce budowáć/ á nakládu vczynić/ Tedy temu ktobudnie po winien mu vstapić/ dla wywiedzienia śćia/ny Plácu domu swego dwá łokćiá ná fundá/menćie/á ná gorze łokieć: á to dla tego nákłá/du ktory czyni ten cobudnie/ że też te śćiáne be

dzie

dzie miał spolna snim/iáko y ten co buduie. A tho sie ták záchowywa z zwyczáiu: A dobry zwyczay/tedy iest zá práwo/ácz pisánego práwá w ktorey rzeczy nie będzie.

¶ Dom álbo budowánie ná czyim gruncie iest: tedy zá gruntem idzie: tho iest ná czyim gruncie iest/tedy tego ma być y budowánie: to sie rozumie/gdyby kto co ná cudzym gruncie zbudowal/ Tedy gdy wykupią z ręku iego ono imienie/iuż ono budowánie przy imieniu zostawa. Spec: Saxo: libro ij. articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

¶ Okno kto vczyni do cudzego domu: gdzie by ná tym domie/álbo brzemie álbo obowiązek/álbo powinowáctwo niebyło żadne/prze coby to vczynić mogł: ma to zásie swym kosztem záprawić/áby Sąsiádowi tym nieubliżył. Spec: Saxo: libro ij. articulo 49.

¶ Dom Sąsiádá swego ktoby skáził/złamał czásu ogniá boiąc sie áby dla niego niezgorzał: iesli tám ogień doydzie/ten co skáził nie powinien zá to zásie nic dáć. Gdzieby ogień niedoszedł/powinien to zásie opráwić/gdzie by to swa wolą vczynił/nie z roskazánia vrzędowego tedy to sam powinien nágrodzić. Speculo Saxonum libro ij. articulo 49.

¶ Szkody swym dobytkiem nikt niema drugiemu czynić. Pásterzá nikt niema chowáć osobnego/ gdzie wszytká Wieś pásterzá chowa dla tego áby pásterzowi placey kthora ma zá praca nieumnieyszáło sie. Spec: Saxo: lib: ij. articulo 54. Abowiem gdzieby wolno kożdemu pásterzá chowáć/ á pásterzá pospolitego/ gdzie zwykłá rzecz/ że chowano przed tym tedy byłáby krzywdá tym vbogiem/ gdyby pospolitego Pásterzá niebyło: á vboższy prze chudobe/ Pásterzá osobnego by sobie chowáć niemogli.

¶ We Wsi álbo w Mieście cokolwiek sie zstánie/ ku pożytku ich/ áczbysie ná to wszyscy nie zwolili: tedy ná co wietzsza część przyzwoli/ ná to też ma przyzwolić mnieysza część ludzi. Specu: Saxon: libro ij. articulo 55.

O Zwierzętách szkodzacych.

W Jes/ Kiernos/ Byk/ zwierze kożde człowieká/ álbo też bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábije: pan czyie zwierze szkode vczyniło/ we

dle tego

dle tego/iáko ktorey rzeczy szácunk á záplathe vstáwiono/dosyć vczynić á záplácić powinien: A to iesli ono dobytcze álbo zwierze/iáko iest Pies/gdyby sie o tym dowiedział/co sie zstáło/weznie w swoie moc: Ale iesli go do siebie niewweznie y owszem wypędzi/niechowa go/niepásie/nie nápawa: niewinien zá tho płácić. Ale ten komu vszkodzono/álbo komu sie szkodá z stálá/ma wziąć to bydle iesli chce. Jure Munic: artic: 123. Et Spec: Saxo: lib: ij. arti: 62. et artic: 40.

¶ Szkode álbo obráże iesli kto weźmie/od zwierzęciá/kthore z przyrodzenia szkodliwe iest: iáko Niedzwiedź/Wilk: iesli ie ktho chowa ná mieyscu tym pospolitem/kedy ludzie chodzą/á obrázi kogo: powinien then ktho ie chowa płácić. A iesli ie chował ná miescu osobnym/iżby ktho niemaiąc tám co czynić szedł tám á wziął obráże: Pan onego zwierzęciá/niepowinien tym obyczaiem płácić. Specu: Sax: lib: ij. arti: 40. Et Jure Mu: arti: 38.

O Sędziách/y o sprawiedliwości czynieniu.

SEdzia kożdy niema innák ſędzić/ iedno wedle Práwá piſánego: y niemoże áni ma/ innego Orthelu dziáłáć/ iedno wedle Práwá: á poki práwá Maydeburſkiego ſtawa/ ma być im ſadzono. A gdzieby go iuż niezſtáło/ z Práwá Ceſarſkiego máia bráć Artykuły/ iáko ku ktoreyby rzeczy należało/ á wedle tego ſadzić. videlicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges/ vt de hoc Spec: Sax: lib: j. in Prologo. Et Spe: Sax. lib. iij. arti: 30. Et Spec: Sax: lib: ij. arti: 36. Et lib: j. art: 18. Et lib: iij. articu: 44. Et Iure Municip: artic. 44.

¶ Skárżyć álbo Práwem czynić/ troiácy ludzie s potrzeby czynić powinni: Naprzod O piekunowie o krzywdę sieroth ktorymi ſie opiekáia. Abowiem gdzieby o ich krzywdy nie czynili/ Tedyby powinni ſámi im zá to doſyć vczynić. Potomkowie też właſni/ gdyby rodzicá ich ktorego zábito/ powinni o to czynić: Boby ſpráwiedliwie tym Dziedzictwo ſtrácić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o cudzołoſtwo żony ſwey/ á to przeto że mu to ſromotę nieſie: á o ſromotę ſwą powinien kożdy mowić. Spec: Saxon: libro j. arti. 62.

¶ Sędzia żadny swey rzeczy sądzić nie może. Iure Munici: articulo 27.

¶ Sędzia niegdy może sądzić ty/ ktorzy nie są pod iego Iurisdicya/ iáko są Kupcy/ ktorzy y tu y owdzie kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod onym práwem nie są/ gdy ie pozowa odpowiedáć tám powinni. Specu: Saxon: libro j. articulo 70.

¶ Gdzie się ktora rzecz Práwem pocznie/ tám też ma koniec mieć. Specu: Saxo: lib: iij. articulo 13.

¶ Szácunek swoy kożda rzecz ma/ y ták kożda rzecz ma być płácona/ iáko iest vstáwiona: ácz kto drożey szácuie ná załobie swey. Ale sędzia ma y powinien tho moderowáć / iuxta vergeldum. Spec: Saxo: lib: j. arti: 68.

¶ Spráwiedliwośći niepowinni áni máia w Mieśćiech ináczey czynić Rayce/ álbo vrzędnicy Mieyscy/ iedno tym práwem/ w ktorem siedzą/ to iest Niemieckim: oprocz o Rány y o głowę/ o to Polskim Práwem ma być sądzono/ á zwłaszczá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynią/ w tákich rzeczách. Ale sámi miedzy sobą/ ktorzy siedzą w iednem práwie/ o Rány/ tedy wtymże práwie/ y sądzić y odpowiedáć sobie máia. Ale obcym Polskim práwem/

Práwo polsk

wem/ ták iáko się nápisało/ sprawiedliwość czynić maią. A o złodzieystwo tedy tymże obyczáiem práwá/ w ktorym siedzą/ sámi sobie máią odpowiedáć/ y sądzić się. Ale komu inne mu tedy wedle obyczáiu ziemie/ ták iáko thu iest vstáwá w Podolu/ ma o złodzieistwo od powiedáć y spráwowáć się obwiniony/ wedle obyczáiá tam tey ziemie/ ktory się tu z żąd nym práwem niezgadza. A ten Artykuł wedle zwyczaiu/ á práwá pospolitego Polskiego/ ma być chowan.

¶ Gośćinne práwo ma być prętsze/ niżli tym co tám mieszkáią/ álbo przylegli są: y ma im być Spráwiedliwość vczyniona nadáley do trzećiego dniá. A zá gośćiá má być rozumian/ ktory iednego dniá niemoże doiecháć do onego mieysca/ gdzie spráwiedliwości szuka. Jure Municipali articulo 46.

¶ Gdy ktho ná kogo żáluie/ tám gdy mu się spráwi on/ álbo dosyć vczyni ná kogo żáluie/ powinien mu też zásię odpowiedáć támże. A wszakoż powinien mu się pierwey vspráwiedliwić/ o co go winuią: toż dopiero nań ma żálowáć o swe krzywdy: á poki mu się niev spráwiedliwi/ thedy ten niepowinien odpowiedáć/ co pierwey żálowáł. A iesliby też

wiele

wiele ich iednego winiło/ tedy niepowinien im odpowiedáć/ áż śie s pierwszym sadownie odpráwi: A wszákoż ma istote vczynić/ że śie vspráwiedliwi kożdemu. Spec: Saxo: lib: iij. arti: 13. Et arti: 12.

¶ Sedzić áni skázowáć/ zá rázem ná pretce niema Sedzia/ w rzeczách innych: oprocz o rzecz gwałtowna sadzić powinien/ ktora odwłoki niećierpi: álbo nieśie ná sobie Gorace práwo. Spec: Saxo: lib: j. arti: 70.

¶ Sedzia żadny niema sedzić/ wedle wiadomośći swey: Ale iáko vsłyszy/ wedle żałoby y odpowiedzi/ ták wedle tego skázowáć/ y spráwowáć sie ma. Spec: Saxon: libro ij. articulo 1.

¶ Nakłady z zwyczáiu niebywáia inne skázowáne/ iedno ktorych kto Akty dowiedzie/ tám gdzie śie práwuie. A wszákoż ná toby miáło być baczenie/ kto muśi dáleko ieżdzić/ á drugdy áż do Litwy zá Krolem: tákie nákłady niemogą być Akty dowiedzione: ále muśi być ná nie dowod inny/ to iesth przyśiegá. Abowiem kto wygra w práwie ktorey rzeczy/ Tedy ten práwem zwyćiężony ma nakłády płáćić/ ten ktho zyszcze tego/ o co śie práwował. Specu: Saxon: libro ij. articulo 8.

¶ Gdy by kogo obwiniono/ przed sądem / o//blicznie/ á on by od sądu vciekł/ albo odszedł: Tedy ty rzeczy/ o co się przed sądem rzecz dziá/ła/ máią być powodowi przysądzone. A gdźie by też ná niewinnego żáłowano/ Tedy z nie//winnego może być winny z piąci przyczyn. Spec: Saxon: libro ij. articulo 45.

¶ Sędzia nie ma nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle práwá/ iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi / nie dawaią dylaciey/ odwłoki: Abowiem powod ma do//syć czásu rozmyśláć się ná to o co żálnie: tákże też ma być vżyczono czásu pozwanemu / áby się rozmyślił á odpowiedział. Spec: Saxo: libro ij. árticulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczách y pozwanemu nie dawáią dyláciey/ iá/ko gdy idźie o rzecz máła/ ktora łácno może być rospráwiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakładu ich/ miedzy tymi zárá//zem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna od//powiedź w Práwie / iż kogo pozowa / ma przeć álbo znáć. Gdźie też idźie o gwałtow//ne rzeczy / o co zárázem spráwiedliwość czy//nić powinna rzecz. ¶ Jeśli też kogo vbija/ álbo o sfálszowánie listow/ przećiw thym co fálszuia/ álbo przećiw tym co ie pisza/ álbo co

ie noſzą/álbo przećiw świádkom fałſzywym: záraʒem pożałobie ma przeć álbo znáć. Wſzak że w tych rzeczách ma obronę pozwany wedle Práwá/y dylacye. Spec: Saxon: libro ij. articulo 3. ./. ./. ./.

¶ Drogę wolną/iedna Wieś drugiey ma dáć odewsi do wśi. A ktoby ſobie nową drogę czynił/gdzie iey przed tym niebyło/ Tedy może być o to práwem poćiągnion. Speculo Saxonum libro ij. articulo 27. et articu: 47. A drogá ma mieć ośm ſtop w ſzerzą. Specu: Saxon: libro ij. articulo 59. Et Jure Municipali articulo 131.

¶ Ci co ná ſądzie ſiedzą niemáią tákich rzeczy przypuſzczáć á przyimowáć/iż gdiby kto rzecz ſwą/ktorą w Práwie wiedzie/ ſpuśćił/ albo przedał możnieyſzemu álbo przełożeńſzemu/ dla vćiśnienia vbożſzego/ áby to vbożſzemu co ſzkodzić miáło: y owſzem táki ktory ſpuſzczá/ álbo przedáie: ſwą rzecz ſtráćić ma. Speculo Saxonum libro j. articulo 48.

¶ Jeſliby komu łáiano/á on też záſię łáiał/ á odmawiał: niepowinien tákich słow o práwowáć/gdyż odmawia á nie ſam początkiem áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić poćciwośći kto mu łáie. Speculo

Saxonum libro ij. articulo 16. Et libro iij. articulo 45.

¶ Aczby kto był niewinien/ winnym z ſtáć ſie może s tych przyczyn/ że złodzieyſka rzecz v niego záſtano/ wroćić mu ią káżą á on niewroći. Specu. Saxo: libro ij. articulo 36. Kto nie dopuſći ſzukáć v ſiebie gdy z ſądu poſłą. Spe: Saxon: libro ij. arti: 22. et arti: 13. Albo kto by kogo złáiał/ zeſromoćił/ á ſkazano mu/ áby mu to opráwił/ á on by niechćiał/ winien oſtawa. Speculo Saxon: libro j. articulo 18. Gdy też odpowiedzieć niechce gdy nań żáłuią o co przed Sądem/ iuż winien oſtawa. Speculo Saxonum libro ij. articulo 45. et Specu: Saxon: lib: iij. artic: 39.

¶ Karánie ná gárdle álbo ná zdrowiu/ tedy tym perſonam ma być odwłoczono: Niewieśćie brzemienney áż porodzi. Dziećięćiu/ ktore ieſzcze ku látom nieprzyſzło/ á Opiekálniká by niemiał: tedy odkłádáią do drugiego ſądu/ áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano ieſli z ſzáleńſtwá to vczynił/ álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij. articulo 3. Et libro ij. articulo 55.

¶ Z mnimania trzech rzeczy niema nikt czynić: Náprzod że mniema á pewnie niewie/

przyſiądz

przyſiadz niema. Wtore/niema nikt ſadzić z mnimania: Abowiem mogłby w tym omylkę á krzywdę vczynić. Trzecie/o mniemáney rzeczy niema być ták dzierżáno iáko iuż o pewney wiádomey prawdzie. Speculo Saxo: libro iij. articulo 8. .//. .//. .//. .//.

¶ Sędziowie/Przyśieżnicy trzezwo máia ſię dzić y ſkazánia náydowáć. Spec: Saxon: libro iij. articulo 69. Et libro j. articulo 59.

¶ Sędzia żadny áni ſrodzey áni też lżey/o wyſtępy niema ſędzić/iedno iáko w Prawie nápiſano. Spec: Saxo: lib: iij. arti: 86.

¶ Do Duchownego ſadu/gdzieby Swiecki Swieckiego poćiagnał/o rzeczy ktoreby ſadowi Duchownemu nienależáły/á o ſzkodęby tym przyprawił drugiego: Tedy gdyby go o to prawem poćiagniono: winámi ma być karan/y ſzkodę ma oprawić temu/kogo poćiaga do Duchownego ſadu. Spec: Sax: lib: iij. arti: 87. Et Iure Muni: artic: 28.

¶ Sędzia gdy ſiedzi ná ſadzie gáionem: Tedy coby ſię przed nim działo/może świádczyć y s przyśieżniki: á inedy/tedy nieważy świádectwo iego: kiedy by mu wiáry niedano/muſiałby przyſiadz. Speculo Saxon: libro iij. articulo 88. ./. ./. ./. ./.

Aczkolwiek

¶ Aczkolwiek iest wiele rzeczy roznych/ wſzákże iednák k ſobie podobnych. A ták iedno práwo z drugiego pochodzi: A przeto w ſkazániu rzeczy/ iednego práwá vżywáć możemy. Abowiem gdzie ſą rzeczy k ſobie podobne/ Tedy też práwo podobne iest ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku ktorey podobna/ w tákich też rzeczách iedno Práwo ma być. Spec: Saxon: lib: j. arti: 9. Et lib: ij. arti: 12.

¶ Sędzia to iest Burmiſtrz/ Woyt/ może być przeświádczon we dwu rzeczách / iżby ſpráwiedliwośći niechćiał vczynić/ gdyby iey v niego żądano: A ten co o to żáłuie/ miánuie świádki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przećiw tákiemu ſędziemu/ ſámotrzeć má dowod czynić. Albo gdzieby ſie ſędzia chćiał odwieść: tedy ſámotrzeć z rownemi świádki/ ktorzy przećiwko iey świádczyli/ ma ſie odwieść á to w tych rzeczách/ ktore o potoczne krzywdy/ álbo ſpráwy miedzy ludzmi ſą. Ale gdzie by było około tey ſpráwy/ o ktorąby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miáno/ gdzie ſpráwiedliwośći nieczyni: Powod ſámoſiodm/ ma tego dowieść. vt de hoc Iure Muni: artic: 17. Z łákomſtwá / zboiazni/ zá dáry/ znienawiśći / niema ſie bać bogátſzego / áby iemu dla

ſtráchu/

ſtráchu/álbo komu kwoli/miał ſwoy ſąd nie//ſpráwiedliwie czynić/ álbo ſądzić znienawi//ści/iżby ſie ná kogo gniewał/ álbo z łáſki iżby komu życzył niema ſędzić /iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Muni: artic: 18.

¶ Dekrety ſądowe z tych przyczyn mogą być ſkáżone: ieſli ie ſędzia czyni/ ten ktoremu tho nienależało/to ieſt nie w ſwey Iurisdiciey: ie ſli ſie niezgadza s pozwem/to ieſt o inne poz//wano/á o inne ſkazal: ieſli też táka ſentencia niema w ſobie álbo zdánia wſtráćie iedne ſtro ne/álbo wolnoſći vczynienia: Jeſli przes ſtron/iżby ſtrony niebyły: álbo pozwánie przed tym niebyło: ieſli też w świeto ſentencya ſie ſtánie/álbo nie ná tym mieyſcu/gdzie zwykły bywáć: O czym w Ceſárſkim prawie. A z//właſzcza gdy ſędzia nie w ſwey Iurisdicyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxon: libro j. articulo 59.

¶ W innem práwie niepowinien nikt odpo//wiedáć iedno z tych przyczyn: Napierwey ácz w innem práwie ſiedzi/ále tám imienie ma gdzie go poćiągniono: A ták dla oney máiet//noſći /ktora tám ma powinien odpowiedáć. Speculo: Saxo: lib: iij. arti: 25. Et Iure Muni: arti: 28. et arti: 66. ¶ Wtore gdyby

kto tám táki wyſtep vczynił/ tám w onem prá
wie gdzie go poćiągniono/ thedy tám powi//
nien odpowiedáć. ¶ Trzećie/ gdzie kto kup//
czy álbo ſie zádłuży/ tám też powinien odpo//
wiedáć. ¶ Czwarte/ gdzie kto żáłuie w Prá
wie/ tám też záſie vſpráwiedliwić ſie ma/ iáko
o tym Spec: Saxo: libro j. arti: 61. et libro
iij. arti: 79. et lib: eodem/ arti: 26. Et lib: j.
ar: 70. et Iu: Muni: arti: 28. A iż ſedzia/ z v
rzedu ſwego/ może wſzelakie ſpráwy ſedzić.
Iáko o tym Specu: Saxon: lib: j. arti: 59.
Wſzákże ma opátrzić á ná baczeniu mieć/ áby
tych rzeczy ktoreby iego práwu á ſadowi nie//
należáły nieſadził. Ieſliby też kto do ine° ſadu
poćiągnion był / o rzecz ktoraby ie° Sadowi
nienależáłá/ ieſliby ſie niewyymował do ſwe°
práwá ále tám opowiedáł: iuż to nie Sedzie
winá bedzie ále te° co ſie niewyymował. Abo
wiem/ iuż ſkazánie bedzie powinien ćierpieć:
ktoreby nic nieważyło/ by ſie był w ſad niewda
wał/ á do ſwe° ſie práwá odzywáł. Iure Mu:
arti: 28. Ale iednak to ſie wſzyſtko zámyka w
Artykule. Spe: Saxo: libro iij. articulo 25.
¶ Odpowiedzieć ná żałobe ieden drugiemu
powinien Sadownie: oprocz tym ktorzy ſa
ná ſławie á ná poczćiwośći zmázáni/ iáko ſa

zlodzieie/

złodzieie/zboyce/iáko o tym Spec: Saxon: lib: j. arti: 37. álbo ktorzy ſą wywołáni álbo wypowiedzieni. Spec: Saxo: lib: j. ar: 38. álbo gdzieby ſie odkupili/gdzieby ie kárać z Prawá ſromotnie ſkazano. Spec: Saxon: libro j. arti: 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/w czymby iuż byli ſkazáni/Specu: Saxo: libro j. arti: 65. Gdyż też tácy gdzieby ie potym o co winiono/w żádney rzeczy bronić ſie/á od chodzić przyſiegą niemogą. Spec: Saxo: libro j. arti: 39. Et libro iij. arti: 16. Et Iure Mun: arti: 4. et arti: 22.

¶ Dlugu ieden ná drugiem niema docho-dzić w innem prawie/ieſli obádwá ſą/á ſiedzą wiedney Iurisdicyey/to ieſt w iednym prawie: á zwłaſzcza gdyby Dłużnik był osiadły. A ieſliby kto pociagnał do inney Iurisdicyey/niżli tám gdzie ſiedzą ći obádwá: á then obwiniony ćiagnałby ſie do ſwego prawá: ieſli go nieodeſlą/á ten pociagnie ku prawu tego co mu w inney Iurisdicyey trudnośćá ſzkode zádał/że go tám pociagnał/gdzie go ćiagnać niemiał/y dowiedzie tego liſtem od onego ſadu/do ktorego go było pociagniono: tedy ten ktory go pociagnał do innego Prawá:

 powinien

powinien szkode a naklady oprawić. Jure Muni: articulo 68.

¶ W prawie kogo winia / powinien w odpowiedzi swey albo przeć albo znać: oprocz iż by kto powiedział aczby sie nieprzał / ale że iuż dawność temu wyszła / o co go pozywa: albo iżby sie wyymował do swey Jurisdicycy a do swego sedziego. Spe: Sax: lib: ij. arti: 3.

O Appellaciach.

Appellacia ta idzie do szesci niedziel kiedy Pan iest w ziemi. Ale gdzieby Pana w ziemi niebyło / do ktore go sie Appellacya ciagnie: Thedy do Osminascie niedziel / Appellacya składaia. A wszakże ta szesć niedziel niemiałaby sie rozumieć / iedno gdy Pan do ziemie przyiedzie. Spec: Saxo: libro ij. articulo 12.

¶ Sentencya to iest skazanie gdyby czyniono: Tedy ten komu by sie krzywda widziała / natychmiast ma przeciw themu mowić a do swego Pana wierzchniego appellować. Abowiem kto milczy a niemowi oto / then iuż

przyzwala

przyzwala ná Decret. Spec: Saxo: lib: ij. art: 6. Et Iure Muni: arti: 14. et art: 20.

¶ Appelluie gdy kto/ á nieprzyniesie ná dálszym dniu gdy iuż rok przypada skazania/ álbo rzeczy pomocney/ álbo niedowiedzieli Legale impedimentum/ tedy swa rzecz traci/ ten co áppellował. Speculo Saxonum libro ij. articulo 6. Et Iure Municipali articulo 14. et articulo 21.

¶ Appellácya gdy kto vczyni / Thedy w tey rzeczy áni strona áni sad niema dalei postepić / áż Appellacya przes sedziego do ktorego Appellowano / bedzie odpráwiona. Iure Muni: articulo 14. et articulo 17. Et Spe: Saxo: libro ij. arti: 12. et arti. 13.

¶ Appellowáć od Iednaczow nikt niemoże. Speculo Saxonum libro j. articulo 55. et libro ij. articulo 11. Et Iure Municipali articulo 11. ./. ./. ./.

O przekazkách/ przez ktore sie ieden może wyiać/ gdyby ku práwu niestánał: iako łácinnici zowa. Legale Impedimentum.

LEgale impedimentum To ſie Polſkim Jezykiem rozumie/ Przyczyná ſluſzna á ſpráwiedliwa/ prze ktora gdyby kogo záſtálá á záſzlá/ izby nie mogl doſyć vczynić/ ſadowemu ſkazániu: tedy ſie tym wymowić może/ żeby v ſadu być nie mogl: Naprzod gdyby Wieżnieni byl. Niemoc ćieſzka tákowa prze ktoraby przydź nie mogl do ſadu. Gdyby też byl ná pielgrzymowániu/ żeby mu tego przed tym pokiby nieuſzedl/ niepowiedziano/ álbo go zápozwano: tedyby ſie tym wymowić niemogl/ gdźieby mu opowiedziano. Wypráwá woienna/ álbo też wielkie wylanie wod/ żeby przebić nie mogl: álbo ktoby byl w innych ziemiách ná kupiectwie. á ták tym ſie ieden wymowić może/ że o ſzkode nieprzyidzie/ gdy iedno tego wedle práwá dowiedzie przyſiega/ co ma vczynić/ álbo Poſel/ kthory thy rzeczy opowieda/ álbo on ſam gdy ſie wroći/ od kogo te rzecz opowiedáia: A ná woley bedzie Powodowey/ to ieſt tego ktory żáluie/ kogo bedzie chćiál przypuśćić ku przyſiedze/ ieſli Poſlá/ ktory opowiedal przyczyne ktora z tych/ czyli ſámego oonego czyiá rzecz ieſth/ gdy bedzie. A gdzieby tego przyſiega niedowiodl/ vpádnie

w swey rzeczy. Thákże theż Rekomia że po-
winien odpowiedzieć/zá kogo ręczył. Ma też
opowiedzieć gdzieby ktora przekazka z tych by-
łá / gdyż wszytke obrone rękoymia ma mieć/
ktoraby przysłuszáłá themu za kogo ręczył/ a
ktoraby słusznie spráwá być miáłá. Speculo
Sax. lib. ij. art. 7. Et Iure Muni. ar. 47.

O Jármarkach.

NA Jármárkach wiele sie tego przy-
gadza/ że poddáne z innego Prá-
wá sadza/ o kożda rzecz/ o ktorakol-
wiek kto żáłuie/ ku krzywdzie nie
tylko onym kthore sadza á niegdy vćiskáia:
Ale też y ku krzywdzie tym pod ktorych wierz-
chnośćia sa: y przezwáli to Jármárcznym prá-
wem/ ći co krzywdę czynia. Gdyż ktorymkol-
wiek Miástám Jármarki dáwáia/ nieopisu-
ia tego / áby co czynić mieli s krzywda czyia:
Acżkolwiek w Maydeburskim Práwie nápi-
sano/ w ktorych rzeczách w innym práwie/ ni-
żli w tym w ktorem siedzi/ odpowiedáćby koż-
dy powinien. A wszákoż iż zwyczay / też zá
práwo iest: tedy ten obyczay był záwsze/ y ma
być chowan tu v nas w Polszcze/ że niemáia

być inne rzeczy sadzone/iedno gdyby kto obie//cał/álbo sie viscił/tám ná tym mieyscu gdzie Jármárk/ izby álbo dług płácił/ álbo kupia po stáwić miał/á nievczynił temu dosyć. Tákże też Rekoymia gdyby reczył zá kogo/tedy tákże też może być snim czyniono/ iáko y z Istcem/ álbo o iákieżkolwiek dlugi álbo wystepy/gdy//by nicosiádły był/ á támby go przyscigniono: tám sie viscić álbo vspráwiedliwić ma. Też w przedáwániu/ w kupowániu/ kthoreby tám ná Jármárku czynili gdyby iáka roznicá przy//szlá/tám sie o to máia rospráwiáć: gdyby theż v kogo krádziona rzecz zástano/álbo izby tám iáko fálszywa kupia przedał/ albo gwalt v//czynił: álbo kogo zábił/ ránił támże: Thedy o strony wystepu może tám być sadzon. Ale o inne wszytki rzeczy niemoga sadzić choćia ná Jármárku/ wedle stárádawnego zwyczáiu ktory iest záprawo. Bo iużby w onym prawie w ktorym siedza spráwiedliwości szukáć nie//potrzebá/ gdyby sie mieli sadzić ná Jármár//kách o wszytko/coby były zły przykład y wielki vćisk ludziom. A też in Iure Municip: arti: 28. in Glossa/ tam wyrázono/ w ktorych rze//czách kto powinien w innym Prawie odpo//wiedáć. Bo y krzywdáby była/Pánom tym

czyiby poddáni byli: y nietrzebá by iuż tym o-byczáiem spráwiedliwośći szukáć/ tám gdzie mieszkánie máią/ gdyż tho Regula Juris/ Quod Actor sequitur forum rei. Jużby sie tym gwałćiłá Jurisdicya tych ktorzy imienia máią cum omni Jure et dominio. Bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdzieżbykolwiek zástał/ te-go/ od kogoby sie krzywde mienił mieć spráwie dliwośći ná nim dochodźić/ iużby nietrzebá/ spráwiedliwośći szukáć w oney Jurisdicyey gdzie poddány siedźi. A ták et ex Jure/ et ex consuetudine/ kożdy tám powinien/ in illa Jurisditione spráwiedliwośći szukáć/ gdzie kto osiadł/ praeterquam in istis casibus/ iáko sie nápisáło.

O Wielkierzu.

Plebiscitum/ Wielkierz/ kthory so-bie Miástá czynią/ ná ty sie śćiąga ktorzy nań przyzwaláią/ álbo kto-rzy ij sobie stáwią zá práwo. A gdy sie vkaże że ták przed tym sądzono álbo y wierz chni pan potwierdźi/ tedy ij powinni dzierżeć ći co nań przyzwalaią/ á co pod tym práwem

ſiedzą. Bo by to miáło ſię ściągáć ná inne/ iużby to był nie Wielkierz ále práwo: á oſoby ktore nie repreſentuią publicam perſonam/ te dy práwá ſtáwić niemogą. Specu: Saxon: libro ij. arti: 47. Et Iure Muni: arti: 1. et arti: 22. et arti: 14. et artic: 44.

O przywileiach/ chyrográphiech/ y o rece włáſney.

Gdyby kto liſt ná ſie dał/ á dowodzonoby nań iego liſtem/ á onby ſie pieczeći ſwey przał: thedy ſámotrzeć przyſięże/ że to nie iego pieczeć ieſt áni byłá/ tedy wolen bedzie. Spec: Saxon: libro j. articulo 15.

¶ Przywileie thym bywáią trácone: Naprzod/ ieſliby ſkrobány był/ álbo znácznie co przypiſano: álbo iżby vkázował/ do innego pierwſze° Przywileia/ á tegoby pierwſzego niebyło: ieſliby też przećiw poſpolitemu pożytku co było ná nim: abo gdzieby dano do czáſu/ á czás ten iuż minał. Gdziebyteż dano na przećiwko práwu czyiemu/ ktoryby pierwey práwo miał. Ieſliby go też kto nieużywał/ ál

boiná//

bo ináczey go vżywał niżli iego Przywiley ob mawia. Spec: Saxo: libro j. articu: 49. A ták listy gdy ie do sądu przynoszą pilnie máią być ogledowány. vt de hoc Specu. Saxo: libro ij. articulo 42.

O Slugách.

Sługá ktoryby rzeczy Páná swego przedał / przegrał / álbo zástáwił: Pan tego prawem v kogo rzeczy są dochodzić y doidz może: Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby Sługá álbo Syn / ktory zá sługe ma być rozumian / w tákiey mierze co vczynili / tedy pan powinien dzierżeć: Pierwsza rzecz / kiedyby kupiectwo spráwowáć poruczono / á zwłaszczá gdzieby im pan pieczęci zwierzył / áby iego imieniem spráwowáli: co sługá w tym vczyni / powinien pan dzierżeć. Druga / gdzieby ty domy / iáko kárczmy / z kąd pożytki idą spráwowáć im polecił: iesliby co sługá w tákich rzeczách vczynił / przedawáiąc / álbo kupuiąc / álbo pożyczáiąc / ták iżby oná rzecz należáłá / á ciągnęłá sie k temu / co mu poruczono: tedy to pan powi-

nien dzierżeć. Albo gdzieby też Syn albo slugá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/ áby dlug był záplácon/ álbo slugam/ iżby ich myto zápłácono/ álbo ie też stráwą opatrowano: álbo gdzieby iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono/ tedy Pan powinien to dzierżeć. Specu: Saxon: libro iij. articulo 6.

¶ Slugá gdy bez przyczyny od Páná swego odeydzie/ álbo vćiecze: powinien tyle pánu zápłáćić/ zá co go Pan zmowił. A iesli co przed tym wziął ná myto/ tedy powinien we dwoy nasob to záplácić. Spe: Sax: libro ij. artic: 32. Et Iure Muni: articulo 80.

¶ Slugá wolny/ gdzieby o zapłáte Páná swego poćiagał: ma tego przysiegą dowieść. Ale iesliby Pan ćiagnął sie do tego á dowieść chćiał że mu záplácił/ Tedy bliższy bedzie dowieść niżli slugá. Spec: Saxo: libro j. arti: 22. Et Iure Muni: articulo 78.

¶ Slugá viednány od swego Páná niemoże odidź przed czásem/ poki niedoslużý: oprocz dwoiey przyczyny/ álbo żeby sie ożenił/ gdyż Małżeństwá swietego niema nikt prze kázáć. Druga/ gdyby ná sluge przypádła

Opieká

Opieká kthorych dzieci/ktoremiby sie opiekáć musiał; Abowiem pánu niebedzie ták wielka szkodá/chociá sługá odeydzie/ iákaby byłá dzieciám/gdyby bedac ich opiekálnikiem/nie⸗doyzrzał ich. A tak kto co czyni czego prawo dopuszcza/ za to nic niepokupuie. Speculo Saxon: libro ij. articulo 33.

¶ Pan żadny niepowinien o winę sługi swe⸗go odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoia wola twoia pomoca sie to stáło/ Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Jure Municipali articulo 80.

¶ Zá sługe Pan niepowinien wiecey zápłá⸗cić/gdyby przyszło ná iaka opráwe tylko ile ie⸗go myta v niego z stawa; oprocz żeby z Pań⸗skiego roskazánia co vczynił/álbo żeby s Pań⸗skim wiedzenim to vczynił. Jure Munipali arti: 80. Et Spec: Saxo: libro ij. arti; 32. Et libro iij. articulo 6.

¶ Sługá gdy vmrze/ tedy Pan powinien zápłacić myto iego bliższym/ to co sługá za⸗służył/á co sludze miał dáć/á co zasłużył do czásu śmierci swey. Także też kiedy pan vm⸗rze/tedy Potomkowie iego powinni sługam służbe płácić; A gdzieby Potomkowie nieználi sie ktemu/á zápłácić niechcieli: tedy przeciw

Potomkom bliższy iuż sługá dowieść/ ná służ be swoie. Iure Municipali articulo 80.

¶ Sługá rzeczy Páńskich przegráć niemoże: Bo gracz iest iáko Zboycá: bo by mogł innák mieć tego pieniadze s ktorym gra/ iżby ie mogł wydrzeć álbo vkráść/ tedyby niegrał: Aleiż te go niemoże vczynić/ igra tego dostáć chce. V kogo też fálszywe kostki nayda/ ma być karan iáko złodziey. Spe: Sax: lib: iij. arti: 106.

O Prokuratorach.

PRokurátorá powinien Sędzia dáć/ ktoby go niemiał kto oń prosy. Speculo Saxonum libro j. articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 16.

¶ Prokuratormi niemogą być/ A zwłaszczá w Swieckych rzeczách/ ludzie niespełnego rozumu/ lath rostropnych ieszcze niemaiácy: Kacerz/ Mnich/ Żyd/ Káplan/ Niewiásta. Iure Muni: artic: 16. Et Specu: Saxon: lib: ij. arti: 63. Et Iure Muni: arti: 42.

¶ Prokurator gdyby go Sędzia dał komu/

áby od niego rzecz mowił: wymowić sie z te// go niemoże. A gdzieby sie wymawiał/bez słu szných przyczyn: tedy go Sędzia słucháć po// tym niewinien/y może mu zakázáć v swego sa du mowić. A ty przyczyny są s ktorych sie słu// sznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu/przećiw powin nym á krewnym przyiáćielom: przećiw innym powinien mowić/gdy mu Sędzia każe: álbo gdyby miał záſzćie á nieprzyiáźń s tym/ od ko// goby mowić miał/tym sie też słusznie wymo// wić może. Specu: Saxon: libro j. arti: 60. Et Iure Muni: articulo 42.

¶ Prokurator/ktoryby co zdrádliwie vczy// nił iżby vmyślnie á dobrowolnie ku szkodzie te go czyieby rzecz spráwował/dal ná sobie zy// skáć: álbo też wiedzac iuż położenie rzeczy/y obrony strony tey czyiey sie rzeczy spráwowáć podiął/żeby do strony przećiwney przystał/y spráwował álbo bronył rzeczy onego/przećiw ktoremu być miał/ku szkodzie pierwsze°/kto// rego rzeczy spráwowáć sie był podiął: zá to tá ka winę á pokutę odnieść ma/ iż bezecnym zá to być ma. Spec: Sax: libro j. articulo 60.

Ten Arty

Then Artykul ácż w Maydeburſkim Práwie nie nápiſány ieſt / áni kniemu należy: Ale iż poſtáwion w Polſkim Práwie z ſluſznych przyczyn / w rożnicy ktora by ſie mogla niegdy przydáć / iákoż y przydawa / miedzy Slachtha á mieſzczány / około Gwaltow / á imowánia Szláchty / w Mieściech: tedy áby ſwowolni albo opili / ſwowoleńſtw á gwaltow nieczynili w Mieściech / á tym śmieley / gdzieby żadnego karánia o tho niebyło. Mieſzczánie też áby ledá za przyczyną á vkwapliwośćią ná gárdłá Szláchecekie ſie nieuſpieſzáli: ponieważ też to bywało / iż w nocy ludzie pijáni / ſadzili y karáli ná gárdle Slachte: Tedy áby ná obiedwie ſtronie było powściągnienie: Slachtá áby gwaltow nieczyniłá / á Mieſzczánie też áby ſie ná gárdłá ich nieſkwapiáli: Tedy ty Artykuly wpolſkim Práwie ſa nápiſáne / ktore ſie tu polſkim iezykiem nápiſáły. Ale iż w máłych Miáſteczkách / od ſwowolnych ludzi / wielkie ſie gwałty dzieia / nie tylko ku krzywdzie tym / ktorym ſie gwalt dzieie / ále też y Pánom á Slachćie w ktorych Miáſteczkách ich poddánym tákie gwalty bywáia czynione: á vbodzy ludzie co

nieumieia/ áni otym Prawie wiedza/ boiac sie karánia bronić sie nieśmieia. Thedy áby wiedzieli zá iákim gwałtem/ możonoby Slachte imowáć/ á co zá gwałt może być rozumiano/ iżby sie niepotrzebnie ninákogo niestwápiáli/ ále też gdzieby im do tego przyczyne dano/ áby Gwałtownika ieli: tylko áby sie we wszytkim wedle Státutu záchowáli: Bo kto co wedle práwá czyni/ tedy oto w pokuty niewpada/ áni oto karánia zásłuży.

Stárut około gwałtow w Thoruniu vczyniony Roku 1520.

Iż była powstáłá rozność wielka/ á szkodliwa w Krolestwie nászym miedzy Slachta á Miásty/ o to/ iż Slachte ná Gwałcie zárázem imowano: My ná then czás dla walki ktorasmy w Prusiech zábáwieni/ dla wiecznego zrzadzenia vstáwićiesmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych nászych/ zá ráda Rad nászych/ y wszytkich Posłow ziemskich vstáwiamy/ iż gdyby kthory Slachćić w Mieśćie ná-

ſzym / álbo w Miáſteczkách Duchownych y Swieckych / poddánych Kroleſtwá náſzego / ná gwałcie przes Vrząd Mieyſki był by iet / Tedy táki Sláchćic ná gwałcie poimány / ma być dzierżan ná Ratuſzu / Miáſta álbo Miáſteczká gdzie go poimáia. A wſzakoż Vrząd Mieyſki niema go Sadzić áni kárać / áleż zá obwieſzczenim a zążadánim ich Stároſtá álbo podſtároſći / w ktore° Stároſtwie álbo Vrzedzie Miáſto álbo Miáſteczko leży / przy tym Sadzie ktory oſadza / przećiw temu gwałtownikowi bedzie. A gdzie Stároſtá / álbo Podſtároſći náſz ná iedne ſkazń z vrzedem ſie zgodzą: Thedy ten Sláchćic w edle ſkazánia Stároſćiego álbo Podſtároſćiego y Vrzedu Mieyſkiego ma być karán. A ieſliby Stároſthá náſz álbo Podſtharoſći niemogł ſie zgodzić z vrzedem Mieyſkim : tedy ten Sláchćic w poććiwym wiezieniu ma być dzierżan / ták długo / áż od Máieſtatu náſzego Krolewſkiego / náuke Stároſtá y vrząd Mieyſki bedzie miał / iáko tákiego poimanego ſkázáć á ſkárać maia: á w tym czáſie dawnoſć niepoydzie / áni ſie ią ten Wiezień bedzie mogł bronić. A ieſliby w ktorym Miáſteczku álbo w Mieſćie / przećiw tey vchwale wyſtapił / á niezá-

chował

chowáł sie: Tedy przes Stároste náſzego pod ktorego Iurisdicyą / á w powiecie to Miásto álbo Miásteczko by było / Burmiſtrz ná then czás bedacy z iednym Ráycą máią być poimáni / y máią być ſcieci.

Drugi Státut ktemu też / wſzákże nieco odmieniony An: D. 1527.

CO ſie gwałtow w Mieſciech álbo w Miásteczkách Kroleſtwá náſzego dotycze: Ieſliby kthory Sláchcyc gwałt vczynił / w Mieſcie albo w Miasteczku / iżby ktorego człowieká vbił / álbo krzywde gwałtem komu vczynił / Iać go Mieyſki vrzad może: Ale go áni ſadzić / áni ná karánie ſkázowáć tákiego / iedno przy obliczności vrzedu Grockiego niemáią.

Státut Krolá Zygmuntá Auguſtá.

W Státucie Toruńſkim roku 1538. opiſano ieſt doſtátecznie / iáko ſie máią záchowáć Mieſzczánie około Sláchty / ktory wewſzem dzier

żan być ma/ kthory Státut vczynion Roku
1 5 5 0.

¶ A iżby omylká niebylá/ iákiby gwalt miał
być o ktoryby Slácheic/ gdyby był poiman/ ná
gárdle mogł być karan: Tedy/ gdyby ná Ryn
ku/ ná podsieniu/ álbo w domiech Mieyskie lu
dzi onego Miástá bił/ ludzi rabał/ ná dom
sie ná kogo dobywáł/ álbo też komory odbijał/
álbo białym głowam gwalt czynił/ álbo ludzi
rozbijáł z ich máietnośći/ mocą/ gwáltem im
brał/ gdyż y ná drodze tego czynić niedopusz=
czą/ áby kto kogo łupić miáł/ Ale o to karzą/ á
owszem wiec w Mieśćie: táki może być bespie
cznie poiman/ iáko Gwaltownik/ y może być
przećiw iemu postepowano/ iáko to w Stá=
tućie stoi. Ale gdzieby kto gospodą stáł/ żeby
tám ktho do niego przyszedł/ álbo żeby s kim
grał/ álbo w karcżmie pił/ iżby kogo ránił/
Mieszczániná onego Miástá/ tym gwaltu
nieuczyni/ y ná gárdle o to karánia niezáslu=
ży. Bo to iuż zá gwałt niemoże być poczytano
ále zá zwáde.

¶ Jest też to poniekad niemáły gwalt/ ktory
ma być rozumian/ nie zá iedney osoby krzyw
de ále zá wszytkiego Miástá/ á zá krzywde po
spolita ich/ iż drábini ktore ku gászeniu ogniá

nágotuia

nágotnia posieka/ porabia náczynie w ktorym woda stoi przed Domem dla gászenia ogniá/ tákże/ á snadźby to mogl ktho vmyslnie czynić pod bárwa pijanstwá/ aby niebylo czym gá- sić: á tak gdzieby to notorium bylo/ Tedy ácz by go poimano/ Stárostá ma rozeznáć/ iesli- by o to gárdlo zásluzyl/ gdyby przed nim tákie- go gwaltu dowiedziono. Acz tego w wiel- kich Mieyściech ná vlicách nie stáwiáia/ ále w tych mnieyszych Miasteczkách pospolicie. A gdzieby tego iákim karánim nieogrodzono/ te- dy nádáremno tákie przypráwy ku ogniowi gotowáćby sie miáły.

Náuká ku obronie czá- su przygody ogniowey.

POniewaz ták wiele potrzebá iest vstaw czynić/ dla dobrego rzadu/ iáko tez dla spráwiedliwośći. Tedy gdyz wiele sie thego przygadza/ iz prze nierzad prze niedbáłość/ prze zły sposob/ Miástá/ miásteczká częstokroć pogorywáia/ á zwlaszczá tu v nas w Polsce/ iz niemász zadney spráwy około tego/ z kad wie-

le ludzi ku nedzy przychodzi/ Miástá w obec vbożeia. Tedy gdyż też to iest rzeczy pospolitey potrzebá/ á niemáła/ áby y ná tym lepsza sprá=wá byłá/ tedy wielka teº potrzebá/ áby w Mie ściech w Miásteczkách był ten sposob vczynion á iżby to iuż obecnie/ zá iedne vchwałe á vstá=wę mocnie dzierżano/ áby gdy Ogień przyy=dzie/ kożdy wiedział co czynić ma/ á iáko sie spráwowáć/ áby zá lepszym rzadem/ ták cze=sto tá szkodá nieprzychadzáłá/ iáko przycha=dza/ á Boże day nigdy. A ták sie tu sposob pi=sze/ ktory ieślisie bedzie ták záchowywał/ tedy zá łáská Boża/ zá dobrym rzadem á sposobem/ áczby kiedy Ogień wyszedł/ przygodnie álbo zá przyczyna złego człowieká/ tedy broniac sie temu/ máła szkode ludzie wezma: gdyż to iest stáre á prawdziwe przysłowie/ iż strzeżonego pan Bog strzeże: á ku wszytkim rzeczam dał Pan Bog rozum/ dał media/ iáko w kożdey rzeczy postepowáć/ á czynić człowiek ma ku dobremu swemu/ y powinien sie kożdy nie=przyiácielowi swemu bronić: tákże też y ognio=wi/ kthory ták wiele szkody czyni/ iáko ieden wielki nieprzyiaćiel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy moga być kthore sie tu nápisáły/ iedno w wielkich Mieśćiech: A wszákoż wedle mo=

znosci

znośći á dostátku/ wszedy sie máia bronić spil noscia. .//. .//. .//. .//.

¶ Naprzod áby byłá pilna Straż ná Ratu⸗szu/ á owszem w Nocy/ z kad moze widzieć po wszytkim Mieśćie/ áby gdyby sie ogień vka zał/ áby Stroż oznaymił/ gdzieby gorzálo: y máia mieć tám gdzie straż siedzi/ kilko Pro⸗porczikow/ áby wednie/ kedyby gorzálo/ áby tám proporzec wysterczył. A iesli w nocy/ te⸗dy Lámpy/ iáko zowa po Polsku Kágáńce ma wywieśić/ áby ludzie ták wednie iáko w⸗nocy onym sie znákiem spráwowáli/ kedy go⸗re/ á ku gászeniu ogniá bieżeli.

¶ Miásto/ álbo Miásteczko ma być rospi⸗sano/ wedle wielkośći/ iesli wietsze thedy ná wiecey czesći dáć superintendentá/ ktory każ⸗dy ná ten vrząd ma przysiadz wiáre y pilność: y ma mieć wszytki ná Reyestrze/ kthore pod swym poruczeństwem bedzie miał. A gdzie⸗by sie potym dowiedział/ iżby kto z iego poru⸗czeństwá/ ná ten czás gdyby gorzálo/ ku og⸗niu niebieżal/ ma ij vrzedowi Mieyskiemu de ferowáć. A iesli sie słusznym świádectwem táki niewywiedzie/ iż był v ogniá/ gásił/ ták iáko należálo/ gárdło iego ná łáśce być ma. A wszákoż gdzieby przy żywoćie ostáwion/ ma

być

byciednák winámi karan. Máia też roſkazáć z ktorey częśći Miáſtá/s czym kto bieżeć ma/ iedni z wodą s śiekierámi/ zośekámi dla o= dzieránia domow/aby dodawáli tym co gá= ſzą ábronia. (.) (.) (.) (.)

¶ Item/w kożdym domu máiabyć potrzeby/ ku gáſzeniu ogniá/wody wſtagwiách/ na ſtrychu/wiádrá/oſeki/drábiny/ áby tho było pogotowiu wſzedy.

¶ Tákże też ná Ratuſzu/máia tákie wſzytki rzeczy mieć pogotowiu/iż gdzieby Krol iego Miłośćbył/Dworzánie/ſłużebnicy ich/Slá chtá/Duchowieńſtwo ku gáſzeniu ogniá/iż= by bieżeli á gáśićby chćieli: ponieważ ći żad= nych przypraw/do ogniáby niemieli/ áżby z Rátuſzá potrzebámi ku ogniu kożdego tákie go opátrzono. ∴ ∴ ∴

¶ Item/Cieſle powinnibieżeć wſzytcy z Li= námi y s przypráwámi/ktoreby ktemu potrze bnemieli. ∴ ∴ ∴ ∴

¶ Item/Láziebnicy/towárzyſze iż/że wſzyt kich Láźien/áby ku ogniu bieżeli z wiádry/á iżby dodawáli wody tym co gáſzą/áby iedni ná gorze domy obijáli/á drudzy z dołu / áby im dodawáli wody /y czegoby potrzebá byłá ku gáſzeniu.

¶ Item/ Kto beczke wody napierwey przy=wiezie ná plac tám gdzie gore/ máia mu dáć Trzydzieśći groszy: kto druga przywiezie/ piet naśćie groszy: kto trzećia/ orth. A potym koż=da beczke po trzy grosze/ ile ich przywioza/ á=by thym chutliwiey wode wieziono.

¶ Item/ z Rády niektorzy áby ná ten czás by li/ ludzi ku bronieniu ogniá áby przywodzili/ co może być z nawietsza pilnośćia.

Kwáternicy ktoryby thez swego Vrzedu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał thego ná co vstáwion/ áby był karan.

¶ Item/ Gdzieby gorzáło/ ktoby domu swe=go niechćiał otworzyć/ á ludzi puśćić dla gá=szenia/ ná gárdle ten ma być karan.

¶ Item/ Ktoryby swego porucznika tho iest Kwátermistrzá nieposłuchał/ álbo sie nań sie=gnał/ ná gárdle ma być karan.

¶ Item/ w kożdym domu áby ten sposob był/ áby Gospodarz álbo gospodyni/ á zwłaszczá stáry kthoryby gáśić niemogł/ z osoba álbo ze dwiemá/ rzeczy co sa w domu poprzatał/ álbo wynośił/ á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/ á kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w domu ku poprzatániu

rzeczy ma ostáć/ á wiele ich też ku gászeniu o⸗
gniábieżeć ma. ./. ./. ./.

¶ Item/ Máia też mieć Ráyce ná Ratuszu/
wszytkich ludzi Reyestr w Mieście/ áby wie⸗
dzieli co ich máia zbroynych obráć/ á ostáwiáć
ná plácoch tám gdzieby tego trzebá/ dla tey po
trzeby/ iáko sie niżey nápisze.

¶ Item/ Dla złych ludzi/ ktorzy dla korzyści
ogień niegdy zákłádáia/ á wten czás pod ta
bárwa iákoby rzeczy wynosili/ tedy krádna/ y
tym co nosza wydzieráia. A gdy beda wie⸗
dzieć dobry rzad á sposob/ iż beda rozumieć/ iż
tym obyczáiem korzyści mieć niebeda mogli/ y
owszem karánie/ gdzieby tákiego vłápiono/
thedy sie rychley od złotzynstwa powściagna/
gdy niebeda mieć korzyści prze ktoraby ogień
zákłádáć mieli. Bo zá tákowym lupiestwem/
Miástá y Miásteczká vbożeia ták wiele/ iáko
y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgore/ o⸗
státek mu rozkrádna/ tedy iuż tym obyczáiem
ku vbostwu przyidzie. A gdzieby wżdy rze⸗
czy zostáły/ choćiaby dom zgorzał/ tedyby ták⸗
nieysie zámoc mogł/ gdyby wżdy przy czym
został. (.·.) (.·.) (.·.)

¶ A przeto ma iuż mieć vrzad Mieyski pew⸗
ny poczet ludzi zbroynych/ ktorzyby czásu og⸗

niá/

niá/badź w Vlicách/badź w Rynku gdzieby gorzáło/A gdzieby tego potrzebá vkazáłá/áby tám stali/ktoby rzeczy wynosił/áby im v sie/bie kłáść to roskazáli: ktoryby niechciał/álbo że by vćiekał/áby go poimáli á do więzienia/áby gi posłáli/ A zwłaszczá nieznaiome: oprocz tych ktoreby ználi/álbo iżby swe rzeczy nosili/ żeby w podeyźrzeniu niebyli. Y gdzieby też ná leziono potym v kogo choćiaby też v obcego/ coby w then czás zginęło/gdy gorzáło/ieśli pod támtą Iurisdicyą będzie v kogo tá rzecz zástaná/pod támtąż Iurisdicyą v ktorego tá ka rzecz zástaná/máią nań spráwiedliwośći żedáć/iáko ná złodzieiá.

¶ Aczby też y gdzie indzie tákie rzeczy zásta/no/thedy żedáć spráwiedliwośći/iáko o zło/dzieystwo/oco się kożdy będzie powinien sprá wowáć iáko o kradzione rzeczy. A gdzie się słusznie niewywiedzie/áby był ná gárdle ka/ran.

¶ Item/Co niesłużą iáko ie zową po Polsku Hultáie/Żebracy: Bo pod tym płászczem wie le się złych ludzi zákrywa/co z inad przychodzą á choćia też tám mieszkáią/niesłużą/niero/bią/żadnego obchodu niemáią/y gdy niema nic że iuż wszytko przełotrnie/thedy táki rad

zápáli/ áby ſie zdobył. A przeto tákie gdyby ſie chowáli/badz w domiech álbo w piwnicách/ áby Goſpodárz kozdego tákiego/Burmiſtrzowi y Rádzie opowiedział: A gdzieby nieopowiedział/ á vrzad ſie potym tego dowiedział/ ma być oto ſrodze karan. A vrzad ſie ma pilnie dowiádowáć/ z kad ieſt/ czym ſie obchodzi: Bo z obchodu á z żyćia iego łácno poznáć robotniká/ rzemieśniká/ ſługe: łácno ſie też dowiedzieć o łotroſtwie tych ktorzy nic nieczynia/ ieno pija/ graia/ rychley złe vczynia niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludzie vrzednikom baczenie mieć/ á tákiey inquiſicyey nie zániedbawáć/ á niezániechawáć. Y gdzie vrzad nieczyni tákich rzeczy/ ktore ná ich vrzad naleza/ á ku dobremu ſa/ iuż winni ſa tego wſzytkiego złego/ co ſie dzieie/ gdy niedbáłośćia á nieopátrznośćia przyczyne złym rzeczam dawáia.

¶ Item/ Ktory Mieſzczánin ſługe Meżczyżne álbo biała głowe przyimuie/ kthoregoby przed tym niebył świádom/ ma ſie dowiádowáć z kad ieſt/ gdzie ſłużył: tákże też komorników/ hultáiow/ áby ſie przypátrowáli/ czym ſie obchodza/ co kozdemu Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedzieć ſie/ iáko ſie kto w iego domu rzadzi. Abowiem w Mieśćiech

záwártych/ ten ktory chce zle vczynić/ kthory świádom rychley y śmieley ogień záłoży/ ál- bo z naymu álbo prze swą korzyść/ iáko sie tho przed tym nápisáło: y trudniey sie domowego vstrzedz/ gdyż obcy á nieświádomy/ nie thák tego łácno dowiedzie/ áni sie też tego ták śmie le waży iáko d mowy ktoremu to łatwie przi- dzie/ thák we dnie iáko w nocy/ vpátrzywszy czás/ nieboiąc sie żadnego podeyzrzenia ogień záłożyć.

¶ A gdy będą Gospodarze then porządek w domiech swych czynić/ Tedy y czeladz ich sá- mi dla siebie będą ostrożnieyszy y w domiech opátrznieyszy/ y rychley powiedzą/ gdzieby iá kiego człowieká podeyzrzánego w domu ba- czyli.

¶ A iż nie tylko w ten czás gdy iuż gorze/ ále przed tym máią sie ogniá strzedz/ áby prze złe opátrzenie przes ogień ku szkodzie nieprzyszli: máią być ná to obráne osoby/ áby ná kożde Su che dni kominy oględowáli/ á tego nieomiesz- kawáli/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáne: A v kogoby náleźli kominy złe opátrzone/ álbo sadz pełne/ Tedy máią go v- rzędowi defferowáć/ áby był zá to karan.

¶ A iáko dobre vstáwy są ku wielkiemu po-

żytku/ ták też gdzie co nieobácznie/ á nierozmy
ślnie sie postánowi/ tedy to więcey ku szkodzie
á niżli ku pożytku. Gdzie też to iest iedná v/
chwalá/ tu ná wiele mieyscách w Polszcze/ iż
gdzye sie w kominie zápali/ thedy day kope ná
Ratusz winy/ y doświádczona rzecz iest/ że
wiele rázow thym wielka szkodá od ogniá w
mieściech sie zstawálá/ dla tego/ iż ten v kogo
sie zápaliło/ á zwlasczá w nocy/ boiac sie plá/
cenia winy vstáwioney/ tedy chcac sam zágá/
sić/ y bronił áby nikt nie záwołał/ iż sie zápa/
liło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á
gdzyeby było wczás ludzi ostrzeżono/ tedyby
byli vgásić mogli. A przeto nie w ten czás tá/
kich win vstáwiáć álbo bráć máia/ kiedy więcz
sza szkodá niżli pożytek z thego bedzye: Ale ná
ten czás kárác máia/ gdy kogo deffernia/ iż zła
opátrznośc w domu swym około ogniá ma/
álbo iżby tego nie vczynił iáko vstáwiono á ro
skazano. ¶ A iżby ludzye sie nie mylili
á wiedzyeli o tych wszytkich rzeczách/ czego sie
máia strzedz/ á iáko ogniá máia bronić: thedy
to máia w obec wszythkim ludzyem opowie/
dzyeć/ áby sie żadny niewiádomościa nie wy/
mawiał: y nie byłoby źle w Mieyskie Księgi to
kázác zápisáć/ áby to było zá iedno Plebiscitũ/

gdyż te/

gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wszy tki czásy trzebá. ¶ A gdzye bedzye then rzad á sposob/ poniewáż Pan Bog gotow ku wszytkiemu / gdy sie ludzye o co dobrego przy// czyniáia/ raczy záwsze strzedz/ bronić á pomá gáć / iż tákie szkody w Koronie/ ná Miástá ná miásteczká przychodzić nie beda: y bedzye pan Bog obrona w tym: Co wszytko niechay bedzye Pánu Bogu ku czći ku chwale/ ná wieczne czásy.

Amen.